

Ministarstvo
finansija

Adresa: Ul. Stanka Dragojevića 2
81000 Podgorica, Crna Gora
www.mif.gov.me

Br: 02-05-040/23-5506/2

Podgorica, 12.09.2024.godine

Za: MINISTARSTVO PROSVJETE, NAUKE I INOVACIJA, Vaka Đurovića b.b, Podgorica
gospodi, prof. dr Anđeli Jakšić-Stojanović, ministarki
Predmet: Mišljenje na Predlog programa razvoja opšteg srednjeg obrazovanja u Crnoj Gori
za period 2024-2026
Veza: 05-604/24-6075/1 od 30.08.2024. godine

Poštovana gospođo Jakšić-Stojanović,

Povodom *Predloga programa razvoja opšteg srednjeg obrazovanja u Crnoj Gori za period 2024-2026*, Ministarstvo finansija daje sljedeće

MIŠLJENJE

Dostavljeni akt predviđa unapređenje procesa nastave i učenja na nivou gimnazijskog obrazovanja kroz unapređenje propisa, kvaliteta nastave i učenja, profesionalnog razvoja nastavnika i unapređenje obrazovnog programa i obrazovne ponude.

Na tekst Predloga programa i pripremljeni Izvještaj o analizi uticaja propisa, sa aspekta uticaja na poslovni ambijent, nemamo primjedbi.

Za realizaciju Programa u 2024. godini potrebna su sredstva u iznosu od 1,29 mil.€ i ista su obezbijedena Izmjenama i dopunama Zakona o budžetu za 2024. godinu kod potrošačke jedinice Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija u iznosu od 1,27 mil.€ i kod Zavoda za školstvo u iznosu od 0,02 mil.€. Za implementaciju predmetnog programa u 2025 i 2026. godini biće potrebna sredstva u ukupnom iznosu od 0,12 mil.€.

Imajući u vidu navedeno, Ministarstvo finansija, nema primjedbi na *Program razvoja opšteg srednjeg obrazovanja u Crnoj Gori za period 2024-2026 godinu*, uz napomenu da će sredstva potrebna za realizaciju u narednim godinama biti predmet razmatranja prilikom izrade procesa godišnjeg zakona o budžetu.

S poštovanjem,

Kontakt osobe:

mr Ivana Radojčić, Direktorat za finansijski sistem i koordinaciju politika, ivana.radojicic@mif.gov.me;
Radmila Martinović, Direktorat za državni budžet, radmila.martinovic@mif.gov.me.

OBRAZAC

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ ANALIZI PROCJENE UTICAJA PROPISA	
PREDLAGAČ PROPISA	Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija
NAZIV PROPISA	Programa razvoja opšteg srednjeg obrazovanja u Crnoj Gori (2024-2026)
1. Definisanje problema - Koje probleme treba da riješi predloženi akt? - Koji su uzroci problema? - Koje su posljedice problema? - Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri? - Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa ("status quo" opcija)?	
Program razvoja opšteg srednjeg obrazovanja u Crnoj Gori za period 2024-2026. godine osmišljen je s ciljem unapređenja procesa nastave i učenja na nivou gimnazijskog obrazovanja, koji pohađa oko 30% srednjoškolske populacije u Crnoj Gori. Postojeći obrazovni sistem u Crnoj Gori suočava se sa problemima, kao što su: zastarjeli propisi koji ograničavaju uvođenje inovacija u obrazovni sistem, a time i u srednjim školama; nedostatak kvalitetnog nastavnog kadra; nedovoljna stručna osposobljenost i motivacija nastavnika; zastarjeli nastavni planovi i programi; neusklađen nastavni sadržaj sa potrebama tržišta rada i savremenim trendovima; tradicionalne nastavne metode koje ne motivišu učenike da uče; neadekvatna iskorišćenost opreme; ograničen izbor predmeta i sl. Uzroci ovih problema su nedovoljno kvalitetna nastava tokom pandemije CORONA virusa, nedovoljno brza i adekvatna promjena i prilagođavanje obrazovnog sistema savremenim trendovima u svijetu, kao i nedovoljno zastupljeni sadržaji iz STEM nauka. Program je upravo usmjeren na rješavanje ovih izazova u opštem srednjem obrazovanju u Crnoj Gori, kako ne bi došli u situaciju da mladi ljudi sa završenim srednjim opštim obrazovanjem imaju težu prohodnost na ustanovama visokog obrazovanja iz prirodnih nauka, da imamo nedostatak kvalitetnog kadra iz određenih oblasti u CG, da imamo neusaglašenost obrazovne ponude sa tržištem rada i uzrokovanje veće nezaposlenosti i neadekvatnog aktivnog građanskog društva. Kako bi se prevazišli ovi problemi i unaprijedio kvalitet opšteg srednjeg obrazovanja, neophodno je kreirati sveobuhvatan i efikasan Program razvoja opšteg srednjeg obrazovanja u Crnoj Gori. Ovaj program treba da bude usklađen sa evropskim standardima, da odgovori na potrebe tržišta rada i društva, te da stvori stimulativno okruženje za učenje i razvoj mladih ljudi. Program je upravo najvišim dijelom usmjeren na razvoj i unapređenje vještina i kompetencija mladih u prirodnim oblastima, povećanjem broja konkretnih aktivnosti na unapređenje STEM oblasti u gimnazijama kako bi uticali na povećanje broja kadrova iz ovih predmeta, jer je već evidentan problem nedostatka kadra na tržištu rada iz ovih oblasti (prof. matematike, fizike, hemije, inženjera, biologa, doktora, IT stručnjaka i sl.). Program je usmjeren na mlade ljude, učenike gimnazija i one koji to žele biti, kao i na svršene srednjoškolce koji planiraju da postanu akademski građani Crne Gore. Osim na njih Program je	

usmjeren i na nastavnike koji utiču na stvaranje vještina i kompetencija mladih u našoj zemlji.

2. Ciljevi

- Koji ciljevi se postižu predloženim propisom?
- Navesti usklađenost ovih ciljeva sa postojećim strategijama ili programima Vlade, ako je primjenljivo.

Cilj izrade Programa razvoja opšteg srednjeg obrazovanja u Crnoj Gori je, pored ostalog, da se nastavi sa unapređivanjem procesa nastave i učenja na nivou gimnazijskog obrazovanja, kako bi se svim učenicima omogućilo da razviju kompetencije potrebne za nastavak obrazovanja, ličnu ispunjenost i aktivno građanstvo, povećao nivo pismenosti i vještina u matematici i jezicima, prirodnim i društvenim naukama, poboljšava sposobnost učenja, timskog rada, kritičkog mišljenja uz obezbjeđivanje stalnog praćenja i unapređivanja kvaliteta obrazovno-vaspitnog procesa i podsticanje stručnog usavršavanja nastavnika. Operativni ciljevi u Programu razvoja opšteg srednjeg obrazovanja (2024-2026) su:

- Unapređenje propisa koji se odnose na gimnazijsko obrazovanje;
- Unapređenje kvaliteta nastave i učenja;
- Unapređenje profesionalnog razvoja nastavnika i
- Unapređenje obrazovnih programa i obrazovne ponude.

Usklađenost ovih ciljeva sa već postojećim strategijama ili programima Vlade ogleda se u Srednjeročnom programu rada Vlade Crne Gore za period 2024-2027. godine koji ima za prioritete zdrave i obrazovane pojedince kao temelje prosperitetnog i solidarnog društva, a cilj 14 u okviru datog prioriteta je Izvanredno obrazovanje za izvanrednu Crnu Goru. Takođe u Programu ekonomskih reformi 2024-2026¹, definisana je Reformska mjera 8: Razvoj integrisanog pristupa povećanju kvaliteta i inkluzivnosti obrazovanja. Mjera ima za cilj razvoj strateškog okvira za integrisani pristup povećanju kvaliteta i inkluzivnosti obrazovanja radi poboljšanja ishoda učenja i sticanja trajnih i primjenljivih znanja. **Strategija za digitalizaciju obrazovnog sistema (2022-2027)** obuhvata sve nivoe obrazovanja (predškolsko, osnovno i srednje). Ciljevi i principi Strategije vode se zajedničkim evropskim ciljevima i principima prilagođavanja sistema obrazovanja i osposobljavanja digitalnom dobu. Crna Gora je privremeno zatvorila **Pregovaračko poglavlje 26 – Obrazovanje i kultura**. U inoviranoj metodologiji pristupanju EU, obrazovanje se nalazi u okviru Klastera 3 – Konkurentnost i inkluzivni rast. U Izvještaju Evropske komisije za 2023. godinu se kaže da su: naponi usmjereni ka učinkovitoj, koherentnoj i uključivoj digitalnoj transformaciji crnogorskog sistema obrazovanja i osposobljavanja, uključujući kapacitet sistema za razvoj digitalnih vještina i dalje u vrhu prioriteta, a da treba poboljšati pristup kvalitetnom obrazovanju na svim nivoima obrazovanja. **Nacionalna strategija obrazovanja nastavnika u Crnoj Gori 2017-2024.** ističe važnost kontinuiranog profesionalnog razvoja i obuku nastavnika/ca radi unapređenja kvaliteta obrazovanja obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama. **Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine** definiše i neophodne upravljačke mjere za uspostavljanje informacionog sistema i baza podataka kao ključnih instrumenata koji treba da omoguće primjenu mjerljivih indikatora za praćenje napretka u sprovođenju ciljeva održivog razvoja. Od značaja su mjere: 1.3.4 Unaprijediti uslove za cjeloživotno učenje, neformalno obrazovanje i

¹ file:///D:/Downloads/program-ekonomskih-reformi-crne-gore-2024-2026%20(3).pdf

obrazovanje odraslih sa fokusom na ugrožene grupe; 1.3.4.2 Povećati informatičku pismenost mladih i odraslih. **Strategija inkluzivnog obrazovanja u Crnoj Gori (2019-2025)** kroz Strateški cilj 1: Obezbijediti i primijeniti dostupnost i pravičnost obrazovanja za svu djecu zajedno sa vršnjacima očekuje se unaprijeđen pristup obrazovanju i obrazovnim uslugama, a kroz Strateški cilj 3: Podržati i unapređivati kvalitet inkluzivnog obrazovanja i očekivati da bude unaprijeđen sistem kontrole kvaliteta i prikupljanja podataka. **Strategija pametne specijalizacije kroz ključne aktivnosti**, a to su: izrada kvalifikacija i novih obrazovnih programa i razvoj profesionalnih vještina za oblasti koje su kroz S3 identifikovane kao prioritete (tri vertikalna prioriteta – Održiva poljoprivreda i lanac vrijednosti hrane, Energija i održiva životna sredina i Održivi i zdravstveni turizam i jedan horizontalni prioritet – IKT u naglašenoj funkciji vertikalnih prioriteta).

3. Opcije

- Koje su moguće opcije za ispunjavanje ciljeva i rješavanje problema? (uvijek treba razmatrati "status quo" opciju i preporučljivo je uključiti i neregulativnu opciju, osim ako postoji obaveza donošenja predloženog propisa).
- Obrazložiti preferiranu opciju?

Zadržavanje "status quo" stanja dovelo bi do nedovoljnog nivoa kvaliteta nastave u opštem grednjem obrazovanju i učenja posebno iz predmeta koji razvijaju vještine i kompetencije kao što su kritičko mišljenje, čitalačku i matematičku pismenost; nedovoljno savremenog profesionalnog razvoja nastavnika/ca i promjenu određenih obrazovnih programa i obrazovne ponude, tako da bi mladi ljudi sa završenim srednjim opštim obrazovanjem imali težu prohodnost na ustanovama visokog obrazovanja iz prirodnih nauka, nedostatak kvalitetnog kadra iz određenih oblasti u CG, neusaglašenost obrazovne ponude sa tržištem rada i uzrokovanje veće nezaposlenosti i neadekvatnog aktivnog građanskog društva.

Usvajanjem ovog Programa razvoja opšteg srednjeg obrazovanja za period 2024-2026. godine sprovede se četiri operativna cilja koja se odnose na unapređenje propisa koji se odnose na gimnazijsko obrazovanje; unapređenje kvaliteta nastave i učenja; unapređenje profesionalnog razvoja nastavnika/ca i unapređenje obrazovnih programa i obrazovne ponude. Planiranim izmjenama zakonskih i podzakonskih akata definisanih u operativnim ciljevima unaprijediće se način upisa na studijske programe univerziteta nakon završenog gimnazijskog obrazovanja, vrednovanje maturalnog ispita, uslovi za profesionalni razvoj nastavnika/ca, uslovi i način ocjenjivanja učenika/ca i vođenja pedagoške evidencije. Unapređenje kvaliteta nastave i učenja u gimnazijama ovim programom planirano je kroz analize eksternih i internih evaluacija rada ustanova, analize maturalnog ispita, uvođenjem unaprijeđenih mehanizama mjerenja kvaliteta, unapređenjem i obezbjeđivanjem namještaja i nastavne opreme za određene predmete i unapređenjem načina praćenja postignuća i ocjenjivanja učenika/ca. Planirano je i povećano učešće nastavnika/ca u profesionalnom razvoju na godišnjem nivou, kao i unaprijeđeno sistematično praćenje profesionalnog razvoja nastavnika/ca, povećanje broja obuka i unapređenje digitalnih vještina nastavnika/ca. Programskim ciljem unapređenja obrazovnih programa i ponude povećaće se broj učenika/ca koji pohađaju specijalističke gimnazije, razmotriće se uvođenje STEM gimnazija u obrazovni sistem Crne Gore, kao i širok spektar izbornih predmeta, popularizacijom izučavanja matematike kod djevojčica i promotivnim i

stimulativnim aktivnostima obrazovnog sistema.

4. Analiza uticaja

- Na koga će i kako će najvjerojatnije uticati rješenja u propisu - nabrojati pozitivne i negativne uticaje, direktne i indirektne.
- Koje troškove će primjena propisa izazvati građanima i privredi (naročito malim i srednjim preduzećima).
- Da li pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje će on stvoriti.
- Da li se propisom podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija.
- Uključiti procjenu administrativnih opterećenja i biznis barijera.

Program se odnosi na mlade ljude, učenike gimnazija i one koji to žele biti, kao i na svršene srednjoškolce koji planiraju da postanu akademski građani Crne Gore. Osim na njih Program je usmjeren i na nastavnike koji utiču na stvaranje vještina i kompetencija mladih u našoj zemlji. Predloženi Program neće izazvati troškove građanima i privredi, kao ni malim ni srednjim preduzećima.

Pozitivne posljedice donošenja Programa razvoja opšteg srednjeg obrazovanja 2024-2026. opravdavaju troškove planirane za u ovu svrhu imajući u vidu njegov značaj za ukupno funkcionisanje srednjeg obrazovanja, prilagođavanje svjetskim trenovima i tržištu rada.

Program nema uticaja na stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržištu konkuretnosti. Program nema za posljedicu administrativna opterećenja i biznis barijere.

5. Procjena fiskalnog uticaja

- Da li je potrebno obezbjeđenje finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore za implementaciju propisa i u kom iznosu?
- Da li je obezbjeđenje finansijskih sredstava jednokratno, ili tokom određenog vremenskog perioda? Obrazložiti.
- Da li implementacijom propisa proizilaze međunarodne finansijske obaveze? Obrazložiti.
- Da li su neophodna finansijska sredstva obezbijeđena u budžetu za tekuću fiskalnu godinu, odnosno da li su planirana u budžetu za narednu fiskalnu godinu?
- Da li je usvajanjem propisa predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će proistići finansijske obaveze?
- Da li će se implementacijom propisa ostvariti prihod za budžet Crne Gore?
- Obrazložiti metodologiju koja je korišćenja prilikom obračuna finansijskih izdataka/prihoda.
- Da li su postojali problemi u preciznom obračunu finansijskih izdataka/prihoda? Obrazložiti.
- Da li su postojale sugestije Ministarstva finansija na nacrt/predlog propisa?
- Da li su dobijene primjedbe uključene u tekst propisa? Obrazložiti.

Za implementaciju predloženog Programa nije potrebno novo, dodatno obezbjeđivanje finansijskih sredstava iz Budžeta Crne Gore, budući da su neophodna finansijska sredstva planirana Zakonom o budžetu. Organizacioni kod Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija je 40701, program 19 032 Uređenje, nadzor i razvoj svih nivoa obrazovnog sistema, potprogram 19 032 001 Nadzor nad obrazovnim sistemom, aktivnost 19 032 001 008 Podrška realizaciji projekata koji se finansiraju iz sredstava EIB-a, izdatak 4415 Izdaci za opremu. Takođe program

19 034 Srednje obrazovanje, potprogram 19 034 001 Podrška radu i unapređenju kvaliteta srednjeg obrazovanja, aktivnost 19 034 001 001 – Srednje opšte obrazovanje – gimnazije, izdatak 4312 Transferi obrazovanju).

Finansijska sredstva su obezbjeđena u Budžetu za tekuću budžetsku godinu.

Primjenom predloženog teksta propisa ne proizlaze međunarodne finansijske obaveze.

6. Konsultacije zainteresovanih strana

- Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertna podrška i ako da, kako.
- Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi RIA procesa i kako (javne ili ciljane konsultacije).
- Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana prihvaćeni odnosno nijesu prihvaćeni. Obrazložiti.

U pripremi Programa nije korišćena ekspertna podrška. Javna rasprava je sprovedena u skladu sa Uredbom o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija („Službeni list CG“, br. 41/18), koja je bila objavljena na sajtu Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija i portal E-uprave. Javna rasprava je trajala od 12. jula do 1. avgusta 2024. godine. Izvještaj je objavljen na sajtu Ministarstva i portal E-uprave.

Predlozi, sugestije i komenatri su dostavljani putem pošte (obične i elektronske). Većina komentara je usvojena i odnosila se upravo na ciljeve unapređenja propisa koji se odnose na gimnazijsko obrazovanjeaa; kvaliteta nastave i učenja; profesionalnog razvoja nastavnika i obrazovnih programa i obrazovne ponude. Svi komentari koji su se osnosili na izmjene zakonske regulative proslijeđeni su radnim gupama za izmjene i dopune istih.

7: Monitoring i evaluacija

- Koje su potencijalne prepreke za implementaciju propisa?
- Koje će mjere biti preduzete tokom primjene propisa da bi se ispunili ciljevi?
- Koji su glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva?
- Ko će biti zadužen za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa?

Ne postoje potencijalne prepreke za impementaciju Programa razvoja opšteg srednjeg obrazovanja u crnoj Gori 2024-2026 imajući u vidu da najveći broj aktivnosti sprovodi Ministarstvo, Zavod za školstvo i Ispitni centar Crne Gore. Sve aktivnosti su planirane Budžetom i predstvaljaju redovne aktivnosti zaposlenih u ove tri institucije.

Ispunjenost ciljeva će se mjeriti indikatorima koji su jasno naznačeni u Programu i to su: **broj izmijenjenih akata** koji utiču na razvoj opšteg srednjeg obrazovanja; **procentat povećanja učenika/ca čija su postignuća na maturskom ispitu** iz određenih predmeta poboljšana u vidu ocjene na završnom ispitu; **povećano učešće nastavnika u profesionalnom razvoju** za 5% na godišnjem nivou; **povećan procenat učenika** koji pohađaju programe specijalističkih gimnazija u odnosu na ukupan broj učenika u gimnazijama.

Sprovođenje monitoringa i evaluacije ovog propisa vrši Minisatrstvo prosvjete, nauke i inovacija.

Datum i mjesto

Starješina

Podgorica, 30. avgust 2024. godine

Prof. dr. **Andela JAKŠIĆ STOJANOVIĆ**

Andela Jakšić Stojanović

Crna Gora
Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija

**PROGRAM RAZVOJA OPŠTEG SREDNJEG
OBRAZOVANJA U CRNOJ GORI (2024-2026)**

Podgorica, avgust 2024. godine

SADRŽAJ

SKRAĆENICE	2
1. UVOD	3
2. ANALIZA STANJA – OPIS STANJA KOJI ZAHTIJEVA RJEŠENJE	11
2.1. Zakonodavni okvir	13
2.2. Nacionalni institucionalni okvir	14
2.3. Gimnazijsko obrazovanje	14
2.4. Obrazovni program i nastavni plan gimnazije	18
2.5. Upis učenika/ca u obrazovne programe gimnazije	23
2.6. Ključne kompetencije	26
2.7. Nastava i učenje	26
2.8. Kvalitet obrazovno-vaspitnog rada	28
2.9. Preporuke za gimnazije i mješovite škole – osvrt na eksterno utvrđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u gimnazijama	30
2.10. Maturalni ispit	32
2.11. Upis učenika/ca na ustanove visokog obrazovanja	34
2.12. Prikaz povezanosti uzroka sa operativnim ciljevima	36
2.13. SWOT analiza	37
3. OPERATIVNI CILJEVI I PRATEĆE AKTIVNOSTI	38
4. OPIS AKTIVNOSTI NADLEŽNIH ORGANA I TIJELA ZA PRAĆENJE SPROVOĐENJA PROGRAMA	46
5. NAČIN IZVJEŠTAVANJA I EVALUACIJE	47
5. AKCIONI PLAN PROGRAMA RAZVOJA OPŠTEG SREDNJEG OBRAZOVANJA U CRNOJ GORI 2024-2026 SA PROCJENOM TROŠKOVA	48
6. INFORMACIJA ZA JAVNOST O CILJEVIMA I OČEKIVANIM UČINCIMA PROGRAMA U SKLADU SA KOMUNIKACIONOM STRATEGIJOM VLADE CRNE GORE	59

SKRAĆENICE

„Sl. list CG“	„Službeni list Crne Gore“
CSO	Centar za stručno obrazovanje
CSPK	Crnogorski sistem prenosa i sakupljanja kreditnih bodova
EQF	Evropski okvir kvalifikacija za cjeloživotno učenje
ICCG	Ispitni centar Crne Gore
ISCED	Internacionalna standardna klasifikacija obrazovanja
KT	Kreditna tačka
MONSTAT	Zavod za statistiku Crne Gore
MPNI	Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija
MRSS	Ministarstvo rada i socijalnog staranja
NOK	Nacionalni okvir kvalifikacija u Crnoj Gori
NSO	Nacionalni savjet za obrazovanje
PRNŠ	Profesionalni razvoj nastavnika na nivou škole
SK	Savjet za kvalifikacije
ZUNS	Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
ZZŠ	Zavod za školstvo

1. Uvod

Crna Gora, kao zemlja koja teži postizanju evropskih standarda i potpunoj integraciji u Evropski prostor obrazovanja¹, suočava se sa izazovima modernizacije obrazovnog sistema. Opšte srednje obrazovanje predstavlja ključnu fazu u razvoju mladih ljudi, pripremajući ih za dalje školovanje, zapošljavanje i aktivno učešće u društvu. Ovaj Program predstavlja okvir za unapređenje opšteg srednjeg obrazovanja u Crnoj Gori. Njegova uspješna implementacija zahtijeva kontinuirani rad, saradnju svih relevantnih aktera i adekvatna finansijska sredstva.

Prethodni ciklus javne politike iz ove oblasti zaključen je 2020. godine, kroz Strategiju razvoja opšteg srednjeg obrazovanja u Crnoj Gori 2015-2020. godine², a priprema novog strateškog ciklusa iziskuje detaljne analize i novi pristup. S tim u vezi, donošenje ovog Programa predstavlja korak naprijed u prevazilaženju postojećih problema sa kojima se suočava sistem opšteg srednjeg obrazovanja u Crnoj Gori.

Postojeći obrazovni sistem u Crnoj Gori suočava se sa problemima, kao što su: zastarjeli propisi koji ograničavaju uvođenje inovacija u obrazovni sistem, a time i u srednjim školama; nedostatak kvalitetnog nastavnog kadra; nedovoljna stručna osposobljenost i motivacija nastavnika; zastarjeli nastavni planovi i programi; neusklađen nastavni sadržaj sa potrebama tržišta rada i savremenim trendovima; tradicionalne nastavne metode koje ne motivišu učenike da uče; neadekvatna iskorišćenost opreme; ograničen izbor predmeta i sl.

Kako bi se prevazišli ovi problemi i unaprijedio kvalitet opšteg srednjeg obrazovanja, neophodno je kreirati sveobuhvatan i efikasan Program razvoja opšteg srednjeg obrazovanja u Crnoj Gori. Ovaj program treba da bude usklađen sa evropskim standardima, da odgovori na potrebe tržišta rada i društva, te da stvori stimulativno okruženje za učenje i razvoj mladih ljudi. Program razvoja opšteg srednjeg obrazovanja u Crnoj Gori za period 2024-2026. ima za cilj da unaprijedi kvalitet obrazovanja, poveća zapošljivost mladih, uskladi obrazovni sistem sa potrebama tržišta rada i društvenim promjenama, te da doprinese razvoju znanja i vještina neophodnih za uspješno funkcionisanje. Naša misija je izgradnja modernog, efikasnog i inkluzivnog obrazovnog sistema koji će omogućiti svakom mladom čovjeku da ostvari svoj puni potencijal i da aktivno doprinosi razvoju Crne Gore.

Svrha donošenja ovog Programa je višestruka i odnosi se na uspostavljanje okvira za unapređenje i transformaciju opšteg srednjeg obrazovanja u Crnoj Gori, kako bi se stvorio ambijent u kome svi učenici i učenice mogu da razviju kompetencije potrebne za nastavak školovanja, ličnu ispunjenost i aktivno građanstvo, te povećao nivo pismenosti i vještina u matematici i jezicima, prirodnim i društvenim naukama, poboljšala sposobnost učenja, timskog rada i kritičkog mišljenja, uz obezbjeđivanje stalnog praćenja i unapređivanja kvaliteta obrazovno-vaspitnog procesa i podsticanje stručnog usavršavanja nastavnika. Dakle, temeljna transformacija i unapređenje obrazovnog sistema, treba da se ostvari kroz:

- *Unapređenje kvaliteta obrazovanja:* uvođenjem novih nastavnih metoda, profesionalnim razvojem nastavnika, modernizacijom nastavnih planova i programa, te opremanjem škola savremenom opremom, cilj je podići obrazovne standarde na viši nivo i omogućiti učenicima sticanje znanja i vještina potrebnih za uspješno funkcionisanje.
- *Povećanje zapošljivosti mladih posebno iz STEM oblasti:* analizom potreba za uvođenjem STEM gimnazije i usklađivanjem već postojećih nastavnih planova i

¹ <https://education.ec.europa.eu>

² <https://www.gov.me/dokumenta/d08820e9-cdbd-4b73-8721-6a705a338c12>

programa sa potrebama tržišta rada, razvijanjem praktičnih vještina i jačanjem saradnje sa privredom, program teži da pripremi mlade ljude za uspješno zapošljavanje.

- *Usklađivanje obrazovnog sistema sa potrebama tržišta rada i društvenim promjenama:* brze promjene u društvu i na tržištu rada zahtijevaju da obrazovni sistem postane fleksibilniji i sposobniji da se prilagođava novim izazovima, posebno u dijelu nedostajućih kadrova iz prirodnih nauka.
- *Razvoj novih znanja i vještina:* fokusirati se na razvoj digitalnih kompetencija, kritičkog mišljenja, kreativnosti, rješavanja problema i drugih vještina koje su ključne za uspjeh u savremenom svijetu.
- *Unapređenje inkluzivnog obrazovnog sistema:* stvaranje pristupačnog obrazovnog okruženja za sve učenike.

Imajući u vidu gore navedeno, te analizu stanja opšteg srednjeg obrazovanja u Crnoj Gori, Program razvoja opšteg srednjeg obrazovanja u Crnoj Gori 2024-2026 utvrđuje sljedeće operativne ciljeve:

1. Unapređenje propisa koji se odnose na gimnazijsko obrazovanje;
2. Unapređenje kvaliteta nastave i učenja;
3. Unapređenje profesionalnog razvoja nastavnika i
4. Unapređenje obrazovnih programa i obrazovne ponude.

Kako bi se ovi ciljevi postigli, Program je utvrdio 40 aktivnosti za period koji obuhvata Akcioni plan 2024-2026.

Crna Gora, kao zemlja koja teži članstvu u Evropskoj uniji, je dužna da uskladi svoj obrazovni sistem sa EU smjernicama i standardima.

Ključni dokumenti i okviri koji su temelj ovih smjernica su:

- *Lisabonska strategija:* Ova strategija, usvojena 2000. godine, postavila je ambiciozne ciljeve za Evropu, uključujući i cilj da Evropa postane najkonkurentnija i najdinamičnija naučno-bazirana ekonomija na svijetu. Obrazovanje je prepoznato kao ključni faktor za postizanje ovog cilja.
- *Strategija Evropa 2020:* Nastavak Lisabonske strategije, ova strategija je postavila tri glavna cilja: pametni, održivi i inkluzivni rast. Obrazovanje je i ovdje prepoznato kao jedan od ključnih faktora za postizanje ovih ciljeva.
- *Evropski kvalifikacioni okvir (EQF - European Qualifications Framework):* EQF je referentni okvir koji pomaže u poređenju kvalifikacija između različitih evropskih zemalja. On obuhvata osam nivoa kvalifikacija, od osnovnog obrazovanja do doktorskih studija, uključujući srednje obrazovanje.
- *Evropski okvir ključnih kompetencija:* Ovaj okvir definiše skup ključnih kompetencija koje su potrebne za personalni razvoj, građansko uključivanje, socijalnu koheziju i zaposlenje.
- *Preporuke Vijeća o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje:* Ovaj dokument daje detaljnije smjernice za razvoj ključnih kompetencija u različitim kontekstima učenja.
- *Strategija za obrazovanje i obuku 2020. (ET 2020):* Ova strategija je postavila konkretne ciljeve za modernizaciju i unapređenje evropskih obrazovnih sistema. ET 2020 je strateški okvir koji postavlja ciljeve i prioritete za obrazovanje, uključujući srednje obrazovanje, s fokusom na kvalitet, inkluzivnost i relevantnost obrazovanja.

- *Inicijativa Digitalna Europa*: Ova inicijativa ima za cilj ubrzati digitalnu transformaciju Evrope i uključuje i područje obrazovanja.
- *Erasmus+*: Ovaj program podržava mobilnost učenika, studenata i nastavnika, kao i razvoj partnerstava između obrazovnih institucija, što može doprinijeti razvoju digitalnih kompetencija.

Implementacija smjernica iz navedenih dokumenata u crnogorski obrazovni sistem može značajno doprinijeti unapređenju kvaliteta srednjeg opšteg obrazovanja, povećanju zapošljivosti mladih i opštem razvoju zemlje. Na osnovu navedenih dokumenata, ključne smjernice EU, koje Crna Gora treba da primijeni u oblasti srednjeg obrazovanja, su:

Kvalitet i efikasnost:

- *Kontinuirana reforma: redovno ažuriranje nastavnih planova i programa, uvođenje novih nastavnih metoda i tehnologija*. Navedene smjernice, primjenjuju se u Programu u okviru aktivnosti: Aktivnost 4.2 Analiza potrebe za uvođenjem novih programa specijalističkih gimnazija (STEM gimnazija); Aktivnost 4.3 Analiza o mogućnostima svih učenika/ca da izučavaju izborne predmete po svojoj želji; Aktivnost 4.4 Analiza mogućnosti realizacije izbornih predmeta online; Aktivnost 4.5 Analiza uslova za realizaciju nastave iz jednog ili više nastavnih predmeta na francuskom, italijanskom i/ili drugim jezicima
- *Cjeloživotno učenje: promovisanje cjeloživotnog učenja, uključujući neformalno i informalno obrazovanje*. Navedene smjernice, primjenjuju se u Programu u okviru aktivnosti: Aktivnost 2.12 Unapređenje koncepta ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje/međupredmetne teme; Aktivnost 3.6 Obučavanje nastavnika/ca za integracije ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje.
- *Individualizacija učenja: prilagođavanje nastavnih metoda i sadržaja potrebama pojedinih učenika/ca*. Navedene smjernice, primjenjuju se u Programu u okviru aktivnosti: Aktivnost 2.10 Prilagođavanje nastavnog procesa razvoju ključnih kompetencija kod učenika/ca; Aktivnost 2.11 Unapređenje kvaliteta praćenja i ocjenjivanja postignuća učenika/ca; Aktivnost 3.13 Organizovanje obuka nastavnika/ca za podršku darovitim učenicima/ama.

Jednakost i inkluzija:

- *Jednak pristup obrazovanju: obezbjeđivanje pristupa u obrazovanju za sve učenike/ce, bez obzira na njihovo porijeklo, socio-ekonomski status ili posebne potrebe*. Navedene smjernice, primjenjuju se u Programu u okviru aktivnosti: Aktivnost 3.9 Obučavanje nastavnika/ca za rad sa ranjivim grupama; Aktivnost 3.10 Obučavanje nastavnika/ca za rad sa učenicima/cama sa posebnim obrazovnim potrebama.
- *Borba protiv diskriminacije: stvaranje inkluzivnog okruženja u školama i zabrana svih oblika diskriminacije*. Navedene smjernice, primjenjuju se u Programu u okviru aktivnosti Aktivnost 3.8 Organizovanje obuka za nastavnike/ce sa temama prevencije nasilja, bezbjednosti na internetu, ponašanja u vanrednim okolnostima, poštovanja ljudskih prava (diskriminacije), održivog razvoja i očuvanja okoline.
- *Inkluzija učenika sa posebnim potrebama: obezbjeđivanje adekvatne podrške i prilagođavanja nastavnih metoda učenicima/ama sa posebnim obrazovnim potrebama*. Navedene smjernice, primjenjuju se u Programu u okviru aktivnosti 3.10 Obučavanje nastavnika/ca za rad sa učenicima/cama sa posebnim obrazovnim potrebama.

Vještine za 21. vijek:

- *Razvoj ključnih kompetencija: fokusiranje na razvoj digitalnih kompetencija, kritičko mišljenje, kreativnost, rješavanje problema i druge ključne vještine.* Navedene smjernice, primjenjuju se u Programu u okviru aktivnosti: Aktivnost 3.7 Obučavanje nastavnika/nastavnica za primjenu digitalnih sadržaja u nastavi; Aktivnost 4.4 Analiza mogućnosti realizacije izbornih predmeta online; Aktivnost 2.10 Prilagođavanje nastavnog procesa razvoju ključnih kompetencija kod učenika/ca.
- *Povezivanje obrazovanja sa tržištem rada: usklađivanje nastavnih planova i programa sa potrebama tržišta rada .* Navedene smjernice, primjenjuju se u Programu u okviru aktivnosti: Aktivnost 2.10 Prilagođavanje nastavnog procesa razvoju ključnih kompetencija kod učenika potrebnih za bolju prohodnost na tržištu rada, kao i Aktivnost 4.2 analizirati potrebu za uvođenjem novih programa specijalističkih gimnazija (STEM gimnazija).

Međunarodna saradnja:

- *Razmjena najboljih praksi: učešće u međunarodnim projektima razmjene iskustava i najboljih praksi.* Navedene smjernice, primjenjuju se u Programu u okviru aktivnosti: Aktivnost 2.9 organizovanje obuka za škole za pripremu projekata finansiranih iz EU i drugih fondova, kako bi se pospješila međunarodna saradnja ustanova obrazovanja, ojačali kapaciteti nastavnika za pisanje i sprovođenje EU projekata i veće učešće crnogorskih škola u ERASMUS+ prostoru.

Upravljanje i finansiranje obrazovanja:

- *Transparentnost i odgovornost: obezbjeđivanje transparentnosti u radu obrazovno-vaspitnih ustanova i odgovornosti za postignute rezultate.* Navedene smjernice, primjenjuju se u Programu u okviru aktivnosti: Aktivnost 3.12 Unaprijediti kapacitet rukovodećeg kadra u ustanovama i Aktivnosti 3.5 Unapređivanje profesionalnog razvoja nastavnika na nivou škola, u okviru koje se sprovodi savjetovanje za direktore obrazovnih ustanova i daju predlozi za unapređenje.
- *Odgovarajuće finansiranje i oprema: obezbjeđivanje dovoljnih finansijskih sredstava i opreme za kvalitetno obrazovanje.* Navedene smjernice, primjenjuju se u Programu u okviru aktivnosti: Aktivnost 2.5 Priprema specifikacije nedostajućih nastavnih sredstava i opreme za laboratorije i kabinete, sa fokusom na prirodne grupe predmeta; Aktivnosti 2.6 Priprema plana nabavke nastavnih sredstava i opreme i obezbjeđenje sredstava; Aktivnosti 2.7 Opremanje škola nastavnim sredstvima i opremom; Aktivnost 2.8 Opremanje škola namještajem; Aktivnost 2.9 Organizovanje obuka za škole za pripremu projekata finansiranih iz EU i drugih fondova.

Integrisanje digitalnih vještina:

- *Uvođenje digitalnih vještina u sve nastavne programe: digitalne vještine treba da budu integrisane u sve nastavne predmete, kako bi učenici/e imali/e priliku da ih primijene u različitim kontekstima.* Navedene smjernice, primjenjuju se u Programu u okviru aktivnosti: Aktivnost 3.7 Obučavanje nastavnika/nastavnica za primjenu digitalnih sadržaja u nastavi; Aktivnost 4.4 Analiza mogućnosti realizacije izbornih predmeta online.

- *Razvoj digitalne kompetencije nastavnika/ca: nastavnici/e treba da imaju potrebne digitalne kompetencije kako bi mogli efikasno podučavati učenike/ce. To podrazumijeva kontinuiranu edukaciju i osposobljavanje nastavnika/ca.* Navedene smjernice, primjenjuju se u Programu u okviru aktivnosti: Aktivnost 3.1 Unapređenje informacionog sistema modulima/softverima koji omogućavaju praćenje profesionalnog razvoja nastavnika/ca; Aktivnost 3.3 Obezbeđivanje sredstava za kontinuirani profesionalni razvoj nastavnika/ca na osnovu utvrđenih potreba za obukama na godišnjem nivou; Aktivnost 3.7 Obučavanje nastavnika/nastavnica za primjenu digitalnih sadržaja u nastavi.
- *Opremanje škola odgovarajućom tehnologijom: škole treba da budu opremljene adekvatnom računarskom opremom, brzim internetom i softverom koji je potreban za savladavanje digitalnih vještina.* Navedene smjernice, primjenjuju se u Programu u okviru aktivnosti Aktivnosti 2.7 Opremanje škola nastavnim sredstvima i opremom.

U **Strateškom planu Evropske komisije 2020-2024.** navedeno je: učiniti evropski prostor obrazovanja stvarnim kroz uklanjanje barijera za učenje, unapređenje pristupa kvalitetnom obrazovanju i olakšanje učenici/ama kretanje između zemalja.

Prateći strateški okvir Crne Gore, najznačajnije smjernice za pripremu ovog dokumenta sadržane su u sljedećim strateškim dokumentima:

▪ **Srednjoročni program rada Vlade Crne Gore 2024-2027³:**

Prioritet 3 Srednjoročnog programa rada Vlade odnosi se na Zdrave i obrazovane pojedince kao temelj prosperitetnog i solidarnog društva, u okviru koga je utvrđen cilj relevantan s aspekta unapređenja srednjeg obrazovanja, a to je cilj 14 *Izvanredno obrazovanje za izvanrednu Crnu Goru*. Dokument prepoznaje značaj sveobuhvatnog društvenog i ekonomskog razvoja zasnovanog na kvalitetnom sistemu obrazovanja. Donošenje ovog Programa podstiče unapređenje sistema opšteg srednjeg obrazovanja, čime se direktno utiče na indikator u Srednjoročnom programu rada Vlade Crne Gore.

▪ **Program ekonomskih reformi za Crnu Goru za period (PER) 2024-2026⁴:**

U Programu ekonomskih reformi 2024-2026 navedeno je: Crna Gora je na poslednjem PISA testiranju iz 2022. godine zauzela 54. mjesto iz matematike, 56. mjesto iz čitanja i 62. mjesto iz nauke, od ukupno 81 zemlje. To predstavlja najlošiji rezultat u periodu od 2012. godine. Rezultati PISA pokazuju da crnogorski petnaestogodišnjaci sa svojim obrazovanjem značajno zaostaju za svojim vršnjacima iz OECD zemalja. Mjereno indeksom ljudskog kapitala iz 2020. godine koji objavljuje Svjetska banka, dijete rođeno u Crnoj Gori danas će biti na nivou od 63% svoje produktivnosti kada odraste u odnosu na produktivnost koju bi kao odrasla osoba moglo dostići, kada bi tokom odrastanja uživalo kompletno obrazovanje i punu zdravstvenu zaštitu. U Programu ekonomskih reformi definisana je Reformska mjera 8: Razvoj integrisanog pristupa povećanju kvaliteta i inkluzivnosti obrazovanja. Mjera ima za cilj razvoj strateškog okvira za integrisani pristup povećanju kvaliteta i inkluzivnosti obrazovanja radi poboljšanja ishoda učenja i sticanja trajnih i primjenjivih znanja. Novi program, kao i zakonski okvir za opšte srednje obrazovanje podržaće realizaciju aktivnosti u okviru ovih reformskih mjera.

▪ **Strategija za digitalizaciju obrazovnog sistema (2022-2027)⁵**

³ <https://www.gov.me/dokumenta/ee885398-748f-48fd-912a-29bbac334bfb>

⁴ <https://www.gov.me/dokumenta/4a9dd1c8-6ec6-4838-95bc-5b05e80f6836>

⁵ <https://www.unicef.org/montenegro/media/22606/file/Strategija%20za%20digitalizaciju%20obrazovnog%20sistema.pdf>

Navedena strategija obuhvata sve nivoe obrazovanja (predškolsko, osnovno i srednje). Ciljevi i principi Strategije vode se zajedničkim evropskim ciljevima i principima prilagođavanja sistema obrazovanja i osposobljavanja digitalnom dobu. U dokumentu EU Akcioni plan za digitalno obrazovanje 2021-2027. utvrđena su dva prioritetna područja: Podsticanje razvoja uspješnog ekosistema digitalnog obrazovanja i Razvoj digitalnih vještina i kompetencije za digitalnu transformaciju. Jedan od strateških ciljeva Strategije je *Razvoj i unapređenje digitalnih vještina i kompetencija*. U programu se, kao jedna od aktivnosti, navodi i izmjena nastavnog plana za srednju školu (gimnaziju) u cilju unapređenja digitalnih kompetencija učenika/ca.

▪ **Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji (PPCG) 2024-2027⁶:**

Crna Gora je privremeno zatvorila **Pregovaračko poglavlje 26 – Obrazovanje i kultura**. U inoviranoj metodologiji pristupanju EU, obrazovanje se nalazi u okviru Klastera 3 – Konkurentnost i inkluzivni rast. U Izvještaju Evropske komisije za 2023. godinu se kaže da su: naponi usmjereni ka učinkovitoj, koherentnoj i uključivoj digitalnoj transformaciji crnogorskog sistema obrazovanja i osposobljavanja, uključujući kapacitet sistema za razvoj digitalnih vještina i dalje u vrhu prioriteta, a da treba poboljšati pristup kvalitetnom obrazovanju na svim nivoima obrazovanja. Prilagođavanje obrazovnih znanja i vještina procesu digitalne transformacije fokus je i u političkim prioritetima Evropske unije 2019-2024. godine.

▪ **Strategija obrazovanja nastavnika u Crnoj Gori 2017- 2024.⁷**

Nacionalna strategija obrazovanja nastavnika u Crnoj Gori 2017-2024. ističe važnost kontinuiranog profesionalnog razvoja i obuku nastavnika/ca radi unapređenja kvaliteta obrazovanja obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama. S tim u vezi, definisan je i operativni cilj u ovom Programu koji se odnosi na unapređenje profesionalnog razvoja nastavnika.

▪ **Nacionalna strategija održivog razvoja Crne Gore do 2030. godine⁸:**

U svijetu koji se neprestano mijenja neophodno je držati korak s vremenom i stalno usvajati nova znanja. Izazovi tehnoloških promjena, procesi globalizacije, demografski trendovi i česte promjene potreba tržišta rada zahtijevaju bolji kvalitet sistema obrazovanja. Obrazovanje je jedan od temeljnih preduslova održivog razvoja. S obzirom na to da se savremena strategija obrazovanja temelji na načelu doživotnog obrazovanja i društva koje uči, cjeloživotno učenje ima ključnu ulogu u razvoju pojedinca i unapređenju ekonomskog potencijala države. U vremenu u kojem znanje postaje glavni resurs održivog razvoja, obrazovanje je prioritetni strateški interes Crne Gore, što zahtijeva najveću moguću odgovornost u pristupu svim nivoima obrazovanja. Ova strategija definiše, između ostalog, i neophodne upravljačke mjere za uspostavljanje informacionog sistema i baza podataka kao ključnih instrumenata koji treba da omoguće primjenu mjerljivih indikatora za praćenje napretka u sprovođenju ciljeva održivog razvoja. U okviru tematskog područja 1. Unapređenje stanja ljudskih resursa i jačanje socijalne inkluzije i strateškog cilja 1.3 obezbijediti inkluzivno i kvalitetno obrazovanje i promovisati mogućnosti cjeloživotnog učenja za sve, od značaja su mjere: 1.3.2 Unaprijediti osnovno i srednje obrazovanje SDG 4 (4.1, 4.4, 4.6, 4.7, 4.b), kao i 1.3.4 Unaprijediti uslove za cjeloživotno učenje, neformalno obrazovanje i obrazovanje odraslih sa fokusom na ugrožene grupe SDG 4 (4.5); kao i podmjera 1.3.4.2 Povećati informatičku pismenost mladih i odraslih. Oslanjajući se na prethodno navedeno, u Programu, u okviru cilja 2, definisana je aktivnost 2.12. Unaprijediti koncepte sticanja ključnih

⁶ <https://www.gov.me/dokumenta/29349d74-d332-498c-9927-3fac36e454a1>

⁷ <https://www.gov.me/dokumenta/6d7f693f-fd43-4869-80a5-09cba4f2e87a>

⁸ <https://www.gov.me/en/documents/67dc487e-097d-41d2-8fd5-7827a19a1f5a>

kompetencija za cjeloživotno učenje kroz međupredmetne teme, kao i u okviru cilja 3, definisana je aktivnost 3.7 Obuka nastavnika za primjenu digitalnih sadržaja u nastavi.

Koristeći se alatom za samoprocjenjivanje u kontekstu analize uticaja na životnu sredinu, ovom prilikom urađena je i samoprocjena u odnosu na opšta pitanja, pa je utvrđeno da Program nema uticaj na ishode koji bi imali bilo kakav pozitivni ili negativni uticaj na životnu sredinu.

▪ **Strategija inkluzivnog obrazovanja u Crnoj Gori (2019-2025)⁹**

U navedenoj Strategiji, kroz Strateški cilj 1: Obezbijediti i primijeniti dostupnost i pravičnost obrazovanja za svu djecu zajedno sa vršnjacima očekuje se unaprijeđen pristup obrazovanju i obrazovnim uslugama, a kroz Strateški cilj 3: Podržati i unapređivati kvalitet inkluzivnog obrazovanja i očekivati da bude unaprijeđen sistem kontrole kvaliteta i prikupljanja podataka. U Programu se, kroz preporuke za gimnazije i mješovite srednje škole, naglašava važnost inkluzivnog obrazovanja, kroz usmjeravanje na kreiranje *Plana inkluzivnog obrazovanja*.

▪ **Strategija pametne specijalizacije (S3) 2019-2024¹⁰ i Operativni program za implementaciju Strategije pametne specijalizacije (2021-2024)¹¹**

Strategija pametne specijalizacije kroz ključne aktivnosti: izrada kvalifikacija i novih obrazovnih programa i razvoj profesionalnih vještina za oblasti koje su kroz S3 identifikovane kao prioritetne (tri vertikalna prioriteta – Održiva poljoprivreda i lanac vrijednosti hrane, Energija i održiva životna sredina i Održivi i zdravstveni turizam i jedan horizontalni prioritet – IKT u naglašenoj funkciji vertikalnih prioriteta) naglašava potrebu za uvođenjem novih obrazovnih programa. S tim u vezi, operativni cilj 4 Unapređenje obrazovnih programa i obrazovne ponude oslanja se u pojedinim svojim djelovima na prioritete koji su definisani u S3.

▪ **Strategija za cjeloživotno preduzetničko učenje 2020-2024¹²**

Navedena strategija, u okviru Strateškog cilja 1. Unaprijediti razvoj preduzetničke kompetencije na svim nivoima formalnog obrazovanja, u okviru mjere 1.1.4 potrebno je stvoriti uslove za razvoj digitalne kompetencije i unapređenje finansijske pismenosti kao integrativnog segmenta preduzetničke kompetencije. S tim u vezi, operativni cilj 2 Unapređenje kvaliteta nastave i učenja oslanja se u pojedinim svojim djelovima na prioritete koji su definisani u S1, a konkretno aktivnost 2.12 koja se odnosi na unapređenja koncepta ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje i međupredmetne teme koje se upravo bave preduzetničkim vještinama i primjeni u različitim predmetnim oblastima.

U saradnji sa nekadašnjim Ministarstvom prosvjete, nauke, kulture i sporta, UNICEF je pripremio sveobuhvatnu **Analizu sektora obrazovanja 2015-2020 (ESA)**¹³ u Crnoj Gori i ona služi kao input za budući razvoj dugoročnog plana sektora obrazovanja za Crnu Goru zasnovanog na dokazima. Analiza se odnosi na obrazovanje u ranom djetinjstvu, osnovno obrazovanje i srednje obrazovanje. Na osnovu Analize u pripremi je sveobuhvatna Strategija obrazovnog sistema za period od 2025. do 2035. godine.

Osvrt na rodnjavanje strateškog dokumenta

⁹ <https://www.gov.me/dokumenta/fbeec964-7c59-4b5a-a54e-8417281160ba>

¹⁰ <https://s3.me/wp-content/uploads/2022/06/Strategija-pametne-specijalizacije-Crne-Gore-2019-2024-.pdf>

¹¹ <https://s3.me/wp-content/uploads/2022/06/Operativni-pogran-za-implementaciju-strategije-pametne-specijalizacije-2021-2024-s-Akcionim-planom-2021-2022.pdf>

¹² <https://www.gov.me/dokumenta/59a998e8-af01-4e54-a205-fc81584163f8>

¹³ <https://www.unicef.org/montenegro/izviestaji/analiza-sektora-obrazovanja-2015-2020>

Tokom pripreme ovog dokumenta, u kontekstu orodnjavanja, posebno se vodilo računa o sljedećem:

- U cjelokupnom tekstu Programa zastupljen je rodno senzitivni jezik.
- U Analizi stanja, shodno dostupnim podacima zvanične statistike, predstavljeni su rodno senzitivni podaci, te u pogledu upisanih učenika/učenica Crna Gora ne bilježi slučaj rodne neravnopravnosti na nivou srednjeg obrazovanja. Jedino je primijetna razlika u interesovanju za tehničko-tehnološke oblasti, što je ukazalo na potrebu za ciljanim aktivnostima ka promociji STEM oblasti među djevojčicama, a što je obuhvaćeno kroz aktivnost 4.8. u okviru Operativnog 4. Unapređenje obrazovnih programa i obrazovne ponude.
- Tamo gdje je bilo primjenjivo, aktivnosti iz Akcionog plana sadrže predstavljanje indikatora rezultata disagregiranih po polu.

2. Analiza stanja – opis stanja koji zahtijeva rješenje

Polaznu osnovu za dalju analizu opšteg srednjeg obrazovanja predstavljali su rezultati i preporuke prethodnog strateškog dokumenta, sadržane u Završnom izvještaju o realizaciji Strategije razvoja opšteg srednjeg obrazovanja u Crnoj Gori 2015–2020. godine¹⁴. U narednom periodu gimnazije treba da obezbijede svoju prepoznatljivost po kontinuiranom radu i rezultatima koji doprinose savremenom strateškom stremljenju Crne Gore. Program razvoja u oblasti opšteg srednjeg obrazovanja treba da odgovori, između ostalog, na sljedeće preporuke iz prethodnog strateškog dokumenta:¹⁵

- *Formirati neka nova specijalistička odjeljenja u okviru gimnazije, čime bi učenicima bile ponuđene dodatne mogućnosti za gimnazijsko školovanje, u skladu sa njihovim kompetencijama i postignućima u prethodnom školovanju.* – Ova preporuka će se realizovati u okviru operativnog cilja 4 Unapređenje obrazovnih programa i obrazovne ponude i aktivnosti 4.2. Analiza potrebe za uvođenjem novih programa specijalističke gimnazije (STEM gimnazija) i 4.5. Analiza uslova za realizaciju nastave iz jednog ili više nastavnih predmeta na francuskom, italijanskom i/ili drugim jezicima.
- *Definisati polaganje maturalnog ispita za učenike koji se školuju u inostranstvu, tako da ispunjavaju maturalni standard za predmete koje polažu na maturalnom ispitu. Do sada su maturalni ispit polagali pod povoljnijim uslovima u odnosu na naše učenike koji moraju ispuniti predviđene standarde.* – Ova preporuka će se realizovati u okviru operativnog cilja 1 Unapređenje propisa koji se odnose na gimnazijsko obrazovanje i aktivnosti 1.2 Izrada Predloga Zakona o gimnaziji i ostalih legislativa koje se odnose na maturalni ispit.
- *Urediti organizaciju maturalnog tečaja, koji do sada nije organizovan u školama. Organizaciju i izvođenje maturalnog tečaja treba prilagoditi nivou kandidata i bliže ga urediti propisom Ministarstva. Takav propis još nije donesen, iako je predviđen postojećim zakonom.* – Ova preporuka će se realizovati u okviru operativnog cilja 1 Unapređenje propisa koji se odnose na gimnazijsko obrazovanje i aktivnosti 1.2 Izrada Predloga Zakona o gimnaziji i ostalih legislativa koje se odnose na maturalni ispit.
- *Poboljšati motivaciju učenika za izučavanje matematičke i prirodne grupe predmeta. U nastavnom procesu potrebno je primjenjivati metode aktivne nastave, uz korišćenje resursa iz oblasti digitalne tehnologije, čime će se motivisanost učenika za izučavanje matematike podići na viši nivo.* – Ova preporuka će se realizovati u okviru operativnog cilja 2 Unapređenje kvaliteta nastave i učenja i aktivnosti 2.10 Prilagođavanje nastavnog procesa razvoju ključnih kompetencija kod učenika/ca, kao i
- *Posvetiti veću pažnju digitalnim kompetencijama u gimnazijama. Ključne kompetencije, među kojima je i digitalna kompetencija, neophodne su u svim oblastima ljudske aktivnosti. Razvijanje digitalne kompetencije je naročito značajno u obrazovanju u kojem je došlo do značajnih promjena u XXI vijeku.* – Ova preporuka će se realizovati u okviru operativnog cilja 3 Unapređenje profesionalnog razvoja nastavnika/ca i aktivnosti 3.7 Obučavanje nastavnika/ca za primjenu digitalnih sadržaja u nastavi.
- *Raditi na izradi Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o visokom obrazovanju koji se odnosi na kriterijume za upis na fakultete. Potrebno je posvetiti pažnju povezanosti*

¹⁴ <https://www.gov.me/dokumenta/aea98983-0e1d-4f5f-b101-363bacb76dc1>

¹⁵ <https://www.gov.me/dokumenta/aea98983-0e1d-4f5f-b101-363bacb76dc1>

- nastave obaveznih izbornih predmeta u opštoj gimnaziji, maturalnog ispita i upisa na univerzitete. Nepovoljna povezanost maturalnog ispita i upisa na 1 godinu osnovnih studija negativno utiče na pozicioniranje obaveznih izbornih predmeta u sva četiri razreda gimnazije. Sadašnje zakonsko rješenje, koje pri upisu na osnovne studije izjednačava opšti uspjeh na maturalnom i stručnom ispitu, nije prihvatljivo. – Ova preporuka će se realizovati u okviru operativnog cilja 1 Unapređenje propisa koji se odnose na gimnazijsko obrazovanje i aktivnosti 1.1 Usaglašavanje odgovarajućeg pravilnika o upisu na studije sa sadržajem maturalnog ispita.*
- *Raditi na izradi Pravilnika o upisu na osnovne studije. Ministarstvo prosvjete nije propisalo, a bilo je u obavezi, Pravilnik o uslovima i kriterijuma, načinu i postupku upisa u prvu godinu osnovnih akademskih i primijenjenih studija. – Ova preporuka će se realizovati u okviru operativnog cilja 1 Unapređenje propisa koji se odnose na gimnazijsko obrazovanje i aktivnosti 1.1 Usaglašavanje odgovarajućeg pravilnika o upisu na studije sa sadržajem maturalnog ispita.*
 - *Obezbijediti sprovođenje ishoda učenja na temeljan način, kao i evaluaciju istih. – Ova preporuka će se realizovati u okviru operativnog cilja 2 Unapređenje kvaliteta nastave i učenja i aktivnosti 2.1 Analiza efekata eksterne evaluacije rada ustanova, 2.2 Jačanje kapaciteta škola za sprovođenje interne evaluacije, 2.11 Unapređenje kvaliteta praćenja i ocjenjivanja postignuća učenika.*
 - *Izraditi Pravilnik o načinu određivanja srednje ocjene na osnovu koje se određuje opšti uspjeh učenika i raditi na izmjeni Zakona o gimnaziji u ovom dijelu. Potrebno je sagledati mogućnost da na opšti uspjeh učenika utiče ocjena iz pojedinih nastavnih predmeta srazmjerno sedmičnom broju časova tog predmeta, što bi doprinijelo objektivnoj procjeni opšteg uspjeha učenika. – Ova preporuka će se realizovati u okviru operativnog cilja 1, aktivnosti 1.2 Izrada Predloga Zakona o gimnaziji i ostalih legislativa koje se odnose na maturalni ispit, kao i propisa koji se odnose na gimnazijsko obrazovanje i aktivnosti 1.1 Usaglašavanje odgovarajućeg pravilnika o upisu na studije sa sadržajem maturalnog ispita, kao i operativnog cilja 2 Unapređenje kvaliteta nastave i učenja i aktivnosti 2.1 Analiza efekata eksterne evaluacije rada ustanova, 2.2 Jačanje kapaciteta škola za sprovođenje interne evaluacije, 2.11 Unapređenje kvaliteta praćenja i ocjenjivanja postignuća učenika.*
 - *Nastaviti s aktivnostima za unapređenje kvaliteta u opštem srednjem obrazovanju, kroz inteziviranje uloge školskih stručnih aktiva nastavnika i iniciranje formiranja državnih stručnih aktiva nastavnika gimnazija i davanje podrške istim. – Ova preporuka će se realizovati u okviru operativnog cilja 3 Unapređenje profesionalnog usavršavanja nastavnika kroz aktivnost 3.5 Unapređivanje profesionalnog razvoja nastavnika/ca na nivou škole, kao i operativnog cilja 2 Unapređenje kvaliteta nastave i učenja i aktivnost 2.2 Jačanje kapaciteta škola za sprovođenje interne evaluacije.*
 - *Organizovati državno takmičenje iz pojedinih predmeta po razredima i urediti izbor i pripremu ekipe za međunarodna takmičenja i mjesto i ulogu predmetnih nastavnika u pripremi učenika za međunarodna takmičenja. Državno takmičenje iz pojedinih predmeta za učenike gimnazije se ne organizuje za učenike svih razreda posebno. Takav način takmičenja demotivišuće utiče na učenike, pogotovu za one koji se takmiče iz prirodne grupe predmeta. Neophodno je donijeti programe i utvrditi sadržaje za takmičenje učenika na nacionalnom nivou za svaki razred gimnazije posebno. – Ova preporuka će se djelimično realizovati u okviru operativnog cilja 3 Unapređenje*

profesionalnog usavršavanja nastavika kroz aktivnost 3.13 Obučavanje nastavnika/ca za rad sa darovitim učenicima/ama, upravo kako bi ih pripremali za takmičenja.

- *Stvoriti uslove za unapređenje organizacije obaveznih izbornih sadržaja (OIS), kako bi se svi učenici uključili u realizaciju istih, što do sada nije slučaj sa znatnim brojem gimnazijalaca. Inače, OIS (fakultativna nastava, ekskurzije, izleti i sl.) sastavni su dio opšteg javno važećeg obrazovnog programa za opštu gimnaziju i usmjereni su ka ostvarivanju ciljeva i zadataka gimnazijskog obrazovanja.* – Ova preporuka će se realizovati u okviru operativnog cilja 4 Unapređenje obrazovnih programa i obrazovne ponude i aktivnosti 4.7 Izrada Stručnog uputstva o postupku opredjeljivanja učenika za OIS (obavezne izborne sadržaje) i organizaciju OIS-a.

2.1. Zakonodavni okvir

Zakonodavni okvir koji reguliše srednje obrazovanje u Crnoj Gori predstavlja povezanost zakona, podzakonskih akata i drugih propisa koji se kontinuirano usklađuju sa evropskim standardima i potrebama savremenog društva.

Ključni zakoni koji regulišu opšte srednje obrazovanje su: *Opšti zakon o obrazovanju i vaspitanju*¹⁶ i *Zakon o gimnaziji*¹⁷. Ovi zakoni predstavljaju temeljna dokumenta koja definišu ciljeve, organizaciju i funkcionisanje obrazovnog sistema u Crnoj Gori. Oni uređuju prava i obaveze učenika, nastavnika, roditelja i obrazovnih institucija, kao i procedure upisa, prelaska i završetka obrazovanja. U narednom periodu potrebno je kroz zakonska rješenja unaprijediti procedure za polaganje maturalnog ispita, kako bi se stvorila jača kontrolna uloga svih aktera u procesu polaganja maturalnog ispita. S tim u vezi, u okviru Operativnog cilja 1, kroz aktivnost 1.2. Izrada Predloga Zakona o gimnaziji i ostalih legislativa koje se odnose na maturalni ispit planirana je realizacija navedene problematike.

Pored navedenih, od značaja za opšte srednje obrazovanje su i *Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju*¹⁸ - iako se ovaj zakon primarno odnosi na osnovno obrazovanje, on ima i određene implikacije na srednje obrazovanje, posebno u dijelu koji se odnosi na pripremu učenika za upis u srednje škole; *Zakon o visokom obrazovanju*¹⁹ - iako se ovaj zakon primarno odnosi na visoko obrazovanje, on, takođe, ima određene implikacije na srednje obrazovanje, posebno u dijelu koji se odnosi na pripremu učenika za upis na studentske programe. Pored navedenih zakona, postoje i brojni podzakonski akti koji detaljnije uređuju pojedina pitanja iz oblasti srednjeg obrazovanja, kao što su npr.: *Pravilnik o načinu, postupku i vrednovanju kriterijuma za upis učenika u gimnaziju*²⁰ – ovaj pravilnik definiše uslove i postupak upisa u srednje škole, kao i kriterijume za rangiranje kandidata; *Pravilnik o načinu, postupku i vremenu polaganja maturalnog ispita u gimnaziji*²¹ – ovaj pravilnik uređuje organizaciju i sprovođenje maturalnog ispita u gimnaziji.

¹⁶ <https://www.paragraf.me/propisi-crnegore/opsti-zakon-o-obrazovanju-i-vaspitanju.html>

¹⁷ <https://me.propisi.net/zakon-o-gimnaziji/>

¹⁸ <https://www.gov.me/dokumenta/17fc9409-f431-411a-a3ef-2b316eaf1562>

¹⁹ <https://www.gov.me/dokumenta/90b68b9a-4265-45e7-bbc8-44f1e3fdb7c7>

²⁰ [https://iccg.co.me/wp-](https://iccg.co.me/wp-content/uploads/2020/14/Pravilnik%20o%20nacinu%20postupku%20i%20vrednovanju%20kriterijuma%20za%20upis%20ucenika%20u%20gimnaziju.pdf)

[content/uploads/2020/14/Pravilnik%20o%20nacinu%20postupku%20i%20vrednovanju%20kriterijuma%20za%20upis%20ucenika%20u%20gimnaziju.pdf](https://iccg.co.me/wp-content/uploads/2020/14/Pravilnik%20o%20nacinu%20postupku%20i%20vrednovanju%20kriterijuma%20za%20upis%20ucenika%20u%20gimnaziju.pdf)

²¹ <https://www.gov.me/dokumenta/4ca3f585-e46d-4b45-ade6-72b713e57796>

2.2. Nacionalni institucionalni okvir

Nacionalni institucionalni okvir za srednje obrazovanje čine: *Skupština Crne Gore* - zakonodavni organ nadležan za usvajanje zakona koji se odnose na opšte srednje obrazovanje. Skupštinski Odbor za prosvjetu, nauku, kulturu i sport razmatra predloge zakona, drugih propisa i opštih akata i druga pitanja koja se odnose na srednje obrazovanje. Takođe, važnu ulogu imaju Zakonodavni odbor u okviru svoje nadležnosti razmatranja predloga zakona, drugih propisa i opštih akata koje donosi Skupština sa stanovišta njihove usklađenosti sa Ustavom i pravnim sistemom Crne Gore, kao i Odbor za ekonomiju, finansije i budžet koji, između ostalog, razmatra predlog budžeta za srednje obrazovanje. *Vlada Crne Gore* kao izvršni organ predlaže zakone iz oblasti obrazovanja Skupštini, usvaja Strategije i Programe za razvoj srednjeg obrazovanja. *Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija* je nadležan resor Vlade za oblast srednjeg obrazovanja. Ministarstvo vrši pripremu predloga zakona, drugih propisa i opštih akata iz oblasti srednjeg obrazovanja, te učestvuje u izradi i pripremi predloga propisa koji se odnose na podsticanje razvoja srednjeg obrazovanja i unapređenje statusa ovih djelatnosti kroz druga zakonska rješenja, a bavi se i izradom, praćenjem i organizacijom evaluacije strateških dokumenata od značaja za razvoj i unapređenje opšteg srednjeg obrazovanja.

2.3. Gimnazijsko obrazovanje

U Crnoj Gori gimnazijsko obrazovanje se ostvaruje u 10 gimnazija, jednom obrazovnom centru i 12 srednjih mješovitih škola, koje pored gimnazijskog programa realizuju i programe stručnog obrazovanja. Gimnazijsko obrazovanje realizuje se u skladu sa odredbama Zakona o gimnaziji²². Ovim Zakonom propisano je da obrazovanje u gimnaziji ima za cilj da učenicima omogući:

- sticanje potrebnih znanja, vještina, sposobnosti i navika zasnovanih na dostignućima nauke, tehnike, kulture i umjetnosti, radi nastavka školovanja;
- postizanje međunarodno uporedivog nivoa znanja;
- razvijanje kritičkog mišljenja i prosuđivanja;
- razvijanje sposobnosti komunikacije;
- razvijanje odgovornog odnosa prema radnoj i životnoj sredini;
- razvijanje sposobnosti za život u pluralističkom i demokratskom društvu i
- podsticanje razumijevanja, tolerancije i solidarnosti.

Opštim zakonom o obrazovanju i vaspitanju²³ definisan je sadržaj obrazovnog programa, koji se sastoji od opšteg i posebnog dijela. Opšti dio, pored ostalog, sadrži nastavni plan sa sedmičnim fondom časova za pojedine nastavne predmete.

Gimnazija se osniva kao javna ili privatna ustanova, u skladu sa zakonom. Gimnazija se osniva kao opšta gimnazija. U opštoj gimnaziji mogu se osnovati odjeljenja specijalističke gimnazije, uz odobrenje Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija. Programi specijalističkih gimnazija – matematičke i filološke realizuju se od školske 2017/2018. godine.

Gimnazijsko obrazovanje traje četiri godine i završava se polaganjem eksternog maturalnog ispita koji se sastoji iz obaveznog i izbornog dijela. U okviru obaveznog dijela učenici/ce polažu ispit iz nastavnog predmeta Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i

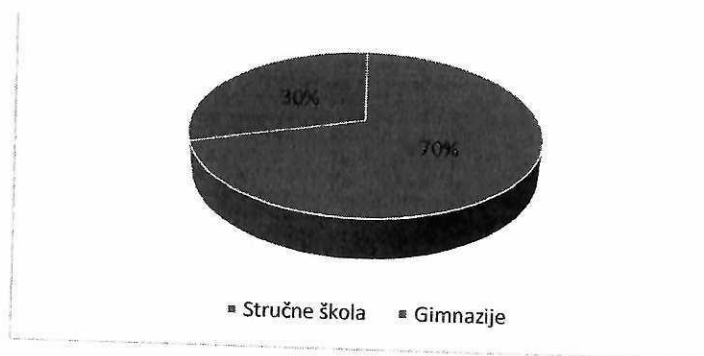
²² Zakon o gimnaziji („Službeni list RCG”, br. 64/02, 31/05 i 49/07 i „Službeni list CG”, br. 45/10, 45/11, 36/13, 39/13, 47/17, 59/21 i 146/21)

²³ Opšti zakon o obrazovanju i vaspitanju („Službeni list RCG”, br. 64/02, 31/05 i 49/07 i „Službeni list CG”, br. 45/10, 45/11, 36/13, 39/13, 47/17, 59/21, 146/21 i 3/23)

književnost, odnosno Albanski jezik i književnost, Matematika ili iz stranog jezika po izboru učenika/ce. Matematika i strani jezik mogu se polagati na osnovnom i višem nivou. Treći nastavni predmet na maturalnom ispitu je predmet koji ispunjava maturalni standard i koji učenici sami biraju. Završeno gimnazijsko obrazovanje omogućava opštu prohodnost prema studijskim programima.

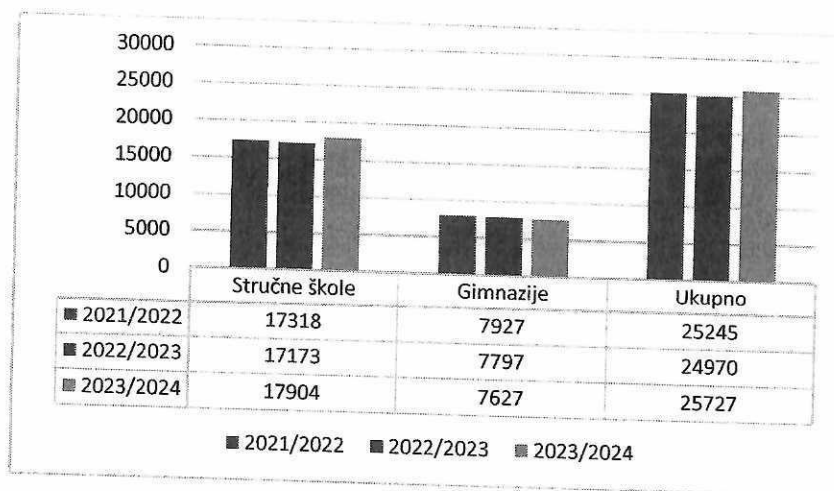
Po programima gimnazije obrazuje se oko 30% srednjoškolske populacije. U ukupnom srednjem obrazovanju u školskoj 2023/2024. godini upisano je ukupno 25.727 učenika i učenica. Od tog broja, po programima gimnazije obrazuje se 7.627 učenika i učenica. Na grafikonu 1 dat je pregled broja učenika po tipovima obrazovanja u školskoj 2023/2024. godini.

Grafikon 1. Odnos broja učenika/ca – programi gimnazije i programi stručnih škola (školska 2023/2024. godina)

Na grafikonu 2 prikazano je brojno stanje učenika u srednjem obrazovanju u posljednje tri godine.

Grafikon 2. Broj učenika u gimnazijama i stručnim školama

Srednje škole u kojima se obrazuju gimnazijalci/ke date su u tabeli 1, sa ukupnim brojem učenika/ca od školske 2008/2009. godine.

Tabela 1. Broj učenika/ca u gimnazijama u Crnoj Gori

Opština	Naziv škole	Školska godina															
		2008/ 2009.	2009/ 2010.	2010/ 2011.	2011/ 2012.	2012/ 2013.	2013/ 2014.	2014/ 2015.	2015/ 2016.	2016/ 2017.	2017/ 2018.	2018/ 2019.	2019/ 2020.	2020/ 2021.	2021/ 2022.	2022/ 2023.	2023/ 2024.
Andrijevica	JU Srednja mješovita škola	112	118	116	110	101	88	99	102	110	120	101	93	81	72	67	61
Bar	JU Gimnazija „Niko Rolović“	684	722	750	726	705	650	626	611	603	619	592	582	566	525	545	587
Berane	JU Gimnazija „Panto Mališić“	529	601	629	615	597	558	545	511	491	513	506	520	483	459	421	299
Bijelo Polje	JU Gimnazija „Miloje Dobrašinović“	629	601	623	628	639	650	592	572	569	586	571	523	479	428	397	393
Budva	JU Srednja mješovita škola „Danilo Kiš“	275	285	309	330	326	330	320	301	321	323	322	308	304	309	316	262
Cetinje	JU Gimnazija	323	313	343	349	361	350	326	310	292	295	264	231	225	213	212	219
Danilovgrad	JU Gimnazija „Petar I Petrović Njegoš“	443	490	547	590	618	617	586	597	615	588	546	476	409	409	423	405
Herceg Novi	JU Srednja mješovita škola „J.G.Kovačić“	433	417	412	371	329	332	335	357	369	346	299	261	258	241	241	267
Kolašin	JU Srednja mješovita škola „Braća Selić“	183	181	187	167	147	133	116	124	119	113	110	100	98	100	85	78
Kotor	JU Gimnazija	328	326	345	336	353	357	340	319	311	301	273	274	250	252	258	253
Mojkovac	JU Srednja mješovita škola „Vuksan Đukić“	194	184	176	164	150	138	118	134	142	149	151	130	114	102	88	74
Niškić	JU Gimnazija „Stojan Cerović“	1.186	1.213	1.229	1.201	1.203	1.169	1.141	1.098	1.100	1.094	1.063	967	888	826	759	832
Petnjica	JU Srednja mješovita škola										17	22	19	25	19	24	32
Plav	JU Srednja mješovita škola „Bećo Bašić“	295	258	245	268	287	290	264	241	224	220	243	211	207	173	165	162
Pljevlja	JU Gimnazija „Tanasije Pejatović“	604	613	600	595	586	562	531	494	469	422	393	358	336	302	269	236
Plužine	JU Obrazovni centar	82	76	66	69	73	75	72	66	59	57	54	50	44	37	38	37

Opština	Naziv škole	Školska godina															
		2008/ 2009.	2009/ 2010.	2010/ 2011.	2011/ 2012.	2012/ 2013.	2013/ 2014.	2014/ 2015.	2015/ 2016.	2016/ 2017.	2017/ 2018.	2018/ 2019.	2019/ 2020.	2020/ 2021.	2021/ 2022.	2022/ 2023.	2023/ 2024.
Podgorica	JU Gimnazija „Slobodan Škerović“	1.594	1.611	1.727	1.775	1.755	1.709	1.541	1.534	1.510	1.584	1.781	1.880	2.092	2.104	2.057	2.019
Rožaje	JU Gimnazija „30. septembar“	496	508	510	508	484	456	450	430	444	467	451	448	380	361	347	340
Tivat	JU Srednja mješovita škola „Mladost“	242	236	247	250	237	236	240	232	220	202	160	151	138	123	135	146
Tuzi	JU Srednja mješovita škola „25. maj“	536	611	609	601	669	620	616	516	480	445	347	299	355	188	181	183
Ulcinj	JU Srednja mješovita škola „Bratstvo jedinство“	435	457	525	547	588	585	561	585	574	583	522	493	448	440	484	459
Ulcinj	Privatna ustanova Gimnazija „Drita“	83	106	109	110	89	52	81	65	69	65	72	72	70	53		
Žabljak	JU Srednja mješovita škola „17. septembar“	107	108	106	100	101	92	80	78	68	59	71	70	60	64	61	41
Zeta	JU Srednja mješovita škola Golubovci														21	56	110
		9.838	10.063	10.410	10.410	10.398	10.049	9.580	9.277	9.159	9.168	8.914	8.516	8.310	7.820	7.683	7.627

Analizirajući upis u posljednjih deset školskih godina vidljivo je da je broj učenika/ca tokom tog razdoblja imao opadajući trend. Evidentan trend pada može imati različite uzroke i implikacije na obrazovni sistem. Može se pripisati određenom broju faktora, kao što su: *demografski trendovi* - smanjenje broja djece školskog uzrasta; *promjene u obrazovnom sistemu* - uvođenje novih obrazovnih programa, kao što su stručne škole, može privući neke učenike/ce koji bi se inače opredelili za opšte srednje obrazovanje; *promjene društvenih tokova* – promjene društvenih vrijednosti i aspiracija mladih mogu uticati na njihov izbor srednje škole i dr. Na osnovu navedenog, da bi se osigurao kontinuitet upisa u gimnazije, potrebno je odraditi dodatne i dublje analize kako bi se stekla potpunija slika o promjenama u upisu. U narednom periodu, potrebno je uraditi dodatnu analizu koja bi obuhvatila: poređenje sa drugim srednjim školama; analiza po polu; analiza prema regionu/geografskoj oblasti; sprovođenje ankete među učenicima i roditeljima koja može dati uvid u razloge za izbor određene srednje škole i faktore koji utiču na odluku o upisu. Na osnovu navedenog, buduće aktivnosti koje mogu da utiču na povećanje broja upisanih učenika/ca su promjene/novine u nastavnim planovima i programima, kao i promocija upisa u gimnazije kako bi se privukli novi učenici/e.

2.4. Obrazovni program i nastavni plan gimnazije

Gimnazije u Crnoj Gori primjenjuju nastavni plan²⁴ od školske 2016/2017. godine. Nastavni plan gimnazije ima tri komponente:

- obavezni predmeti²⁵,
- obavezni izborni predmeti²⁶,
- obavezni izborni sadržaji.

Obavezni izborni predmeti omogućavaju učeniku/ci da izabere one predmete koji su u skladu sa njegovim/njenim sklonostima, interesovanjima i koji su u funkciji njegovog/njenog daljeg školovanja. Učenik/ca ima, do izvjesne mjere, priliku da bira šta će da uči i tako određuje elemente svog školovanja. Takvo obrazovno iskustvo učenika/ca je bogatije, jer je učenje svakako kvalitetnije kada se uči gradivo za koje je učenik/ca istinski zainteresovan/a.

Tabela 2. Nastavni predmeti u opštoj gimnaziji

Nastavni predmet	Razred				Standard ²⁷	Maturski standard ²⁸
	I	II	III	IV		
Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost / Albanski jezik i književnost	4	4	4	4	548	548
Službeni jezik kao nematernji ²⁹	2	2	2	2	274	274
Matematika	4	4	4	4	548	548
Prvi strani jezik	3	3	3	3	411	411
Drugi strani jezik	2	2	2	3	306	306
Istorija	2	2	2	2	274	274
Fizičko vaspitanje	2	2	2	2	274	
Muzička umjetnost	1	→			35	140
Likovna umjetnost	←	1			35	140
Latinski jezik			2		70	140
Geografija	2	2			140	210
Biologija	2	2	2	2	274	274
Hemija	2	2	2	2	274	274
Fizika	2	2	2	2	274	274
Psihologija		2			70	140
Sociologija			2		64	140
Filozofija				2	64	140
Informatika	2				70	140
Obavezni izborni predmeti	3	3	4	4		
Obavezni izborni sadržaji	1+1	1+1	1+1	1		

²⁴ Ministarstvo prosvjete i nauke je Rješenjem (br. UP I 060 66/2016. od 11. 7. 2016. godine) utvrdilo opšti dio javno važećeg obrazovnog programa za opštu gimnaziju.

²⁵ <https://www.gov.me/clanak/programi-obaveznih-predmeta-za-opstu-gimnaziju>

²⁶ <https://www.gov.me/clanak/programi-izbornih-predmeta-2>

²⁷ Nastavni plan opšte gimnazije propisuje standard i maturski standard. Standard iz obaveznog predmeta je ukupan broj časova koje učenik ima iz tog predmeta na kraju četvororazrednog školovanja u gimnaziji.

²⁸ Maturski standard za predmete propisan je Nastavnim planom opšte gimnazije.

²⁹ Službeni jezik kao nematernji se izučava samo u gimnazijama na albanskom jeziku, gdje se broj časova ovog nastavnog predmeta dodaje ukupnom zbiru za sve razrede.

UKUPNO	33	33	33	31		
--------	----	----	----	----	--	--

Tabela 3. Nastavni predmeti u filološkoj gimnaziji

	1. razred		2. razred		3. razred		4. razred		Standard	maturski standard
	nedj.	god.	nedj.	god.	nedj.	god.	nedj.	god.		
Obavezni predmeti										
Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik	2	70	2	70	2	70	2	64	274	685
Književnost	3	105	3	105	3	105	3	96	411	
Uvod u opštu lingvistiku							2	64	64	
Teorija i tehnika prevođenja					2	70			70	
I strani jezik	5	175	5	175	5	175	5	160	685	685
II strani jezik	3	105	3	105	3	105	3	96	411	411
Latinski jezik					3	105	3	96	201	201
Sociologija							2	64	64	140
Filozofija							2	64	64	140
Istorija	2	70	2	70	2	70	2	64	274	274
Muzička umjetnost	1	35	1	35	1	35		0	105	140
Likovna umjetnost	1	35	1	35	1	35		0	105	140
Psihologija							2	64	64	140
Fizičko vaspitanje	2	70	2	70	2	70	2	64		
Informatika	2	70								140
Matematika	2	70	2	70	2	70				
Geografija	2	70	2	70						210
Fizika	2	70	2	70					140	
Hemija	2	70	2	70					140	
Biologija			2	70	2	70			140	
Ukupno (obavez. predmeti)	29	1015	29	1015	28	980	28	896	3906	
Obavezni izborni predmeti	2	70	2	70	3	105	3	96	341	
Ukupno (obavezni i obavezni)	31		31		31		31			

<i>izborni predmeti)</i>										
Obavezni izb. sadržaji	1+1	35+35	1+1	35+35	1+1	35+35	1	32	242	
<i>Ukupno (obavezni, obavezni izborni predmeti i obavezni izborni sadržaji)</i>	33		33		33		32		4489	
Broj radnih sedmica		36		36		36		33		

Tabela 4. Nastavni predmeti u matematičkoj gimnaziji

	1. razred		2. razred		3. razred		4. razred		Standard	maturski standard
	ned	god	ned	god.	nedj.	god.	ned	god		
Obavezni predmeti										
Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	4	140	4	140	4	140	4	128	548	548
I strani jezik	2	70	2	70	2	70	2	64	274	411
II strani jezik	2	70	2	70	2	70	2	64	274	
Analiza sa algebrom	4	140	4	140	4	140	4	128	548	548
Geometrija	3	105	3	105					210	
Linearna algebra i analitička geometrija					3	105			105	
Vjerovatnoća i matematička statistika							2	64	64	
Numerička matematika							2	64	64	
Računarstvo i informatika	2	70	2	70					140	
Programiranje i programski jezici					3	105	3	96	201	201
Fizika	4	140	3	105	4	140	4	128	513	513
Hemija	2	70	2	70	2	70			210	310
Biologija			3	105	3	105			210	310
Psihologija							1	32	32	140
Filozofija							2	64	64	140
Istorija	2	70	2	70					140	

Geografija	2	70							70	210
Fizičko vaspitanje	2	70	2	70	2	70	2	64	274	
<i>Ukupno (obavezni predmeti)</i>	29	1015	29	1015	29	1015	28	896	3941	
Obavezni izborni predmeti	2	70	2	70	2	70	3	96	306	
<i>Ukupno (obavezni i obavezni izborni predmeti)</i>	31		31		31		31			
Obavezni izborni sadržaji	1+1	35+35	1+1	35+35	1+1	35+35	1	32	242	
<i>Ukupno (obavezni, obavezni izborni predmeti i obavezni izborni sadržaji)</i>	33		33		33		32		4489	
Broj radnih sedmica		36		36		36		33		

Izbor obaveznih izbornih predmeta zavisi od interesovanja i afiniteta učenika/ca, planova za buduće školovanje, resursa škole, kao i obaveze da polažu maturalni ispit. Nadležni savjet usvojio je više od 40 predmetnih programa obaveznih izbornih predmeta. Njihov spisak nije konačan i ažurira se na godišnjem nivou. Statistika pokazuje da se učenici/ce češće odlučujući za one izborne koji pripadaju grupi društvenih predmeta. Plan izučavanja obaveznih izbornih predmeta za dopunu maturalnog standarda dat je u narednoj tabeli.

Tabela 5. Obavezni izborni predmeti za dopunu maturalnog standarda

Obavezni izborni predmet za dopunu maturalnog standarda	3. razred	4. razred	Obavezni nastavni predmet čiji se maturalni standard dopunjava
Muzika - moj jezik	2	2	Muzička umjetnost
Umjetnost i vizuelne komunikacije	2	2	Likovna umjetnost
Sintaksa latinskog jezika	0	2	Latinski jezik
Turistička geografija Crne Gore	2	→	Geografija
Pojedinac u grupi	2	→	Psihologija
Sociologija kulture	2	→	Sociologija
Logika ili Etika	2	→	Filozofija
	0	2	
Algoritmi i programiranje	3	→	Informatika

Kao što je već navedeno, u obrazovnom sistemu Crne Gore implementirana su odjeljenja specijalističkih gimnazija, i to matematičke gimnazije i filološke gimnazije. Za specijalističke gimnazije doneseni su posebni obrazovni programi sa nastavnim planovima u kojima je sedmični broj časova za nastavne predmete, koji su karakteristični za usmjerenje različit od fonda u nastavnom planu opšte gimnazije i povećan, kako bi odrazio specifičnosti usmjerenja. Još uvijek nije urađena sveobuhvatna evaluacija odjeljenja specijalističkih gimnazija, kako bi se raspolagalo egzaktnim informacijama o kvalitetu obrazovanja i izazovima sa kojima se suočavaju gimnazije i mješovite škole kod ovog vida nastave.

Značajan pomak u gimnazijskom obrazovanju je i mogućnost da se jedan ili više nastavnih predmeta izučava na stranom jeziku. Tu praksu treba nastaviti kroz uvođenje nastave, pored engleskog jezika, i na drugim jezicima (francuski, italijanski i njemački jezik), gdje za to postoje kadrovski uslovi. Navedeno će biti dublje analizirano sprovođenjem aktivnosti 4.5 *Analiza uslova za realizaciju nastave iz jednog ili više nastavnih predmeta na francuskom, italijanskom i/ili drugim jezicima*, u okviru Operativnog cilja 4 *Unapređenje obrazovnih programa i obrazovne ponude*. Promocija izučavanja jezika značajna je i za učenike i nastavnike, jer podstiče njihovu mobilnost. Međutim, potrebno je uraditi i kvalitativnu analizu nastave u ovom vidu kako bi se unaprijedio proces nastave i učenja u postojećim dvojezičnim odjeljenjima, kao i izbjegle manjkavosti koje su primijećene tokom procesa za dvojezična odjeljenja na drugim stranim jezicima.

Obavezni izborni sadržaji (OIS) mogu biti: kulturno-umjetnički sadržaji, sportske aktivnosti, istraživački rad, dobrovoljni socijalni rad i dr. Gimnazija je obavezna da organizuje obavezne izborne sadržaje i oni čine sastavni dio godišnjeg plana rada škole.

Vannastavne aktivnosti i sadržaji su i prije reforme gimnazijskog obrazovanja (2002), bili predviđeni kao dio vaspitno-obrazovnog procesa. Međutim, praksa je pokazala da je često dolazilo do improvizacije u tumačenju, organizaciji i realizaciji ove komponente. Pri tome, obično je bio angažovan relativno mali broj učenika/ca, a često se dešavalo da isti učenici/e budu angažovani/e za više aktivnosti, dok značajan broj učenika/ca u pojedinim razredima uopšte nije uzimao/le učešće u vannastavnim aktivnostima.

Da bi se postigla odgovarajuća usklađenost između želja, afiniteta i potreba učenika/ca sa jedne strane, a mogućnosti škole i nastavnika/ca s druge strane, potrebno je na nivou škole osmisliti pravila koja će definisati redoslijed i sadržaj aktivnosti koji se odnose na OIS (primjer Stručnog uputstva o postupku opredjeljivanja učenika za OIS i organizaciji OIS, jedinstven formular (Potvrdu o obavljenim aktivnostima) kojim će učenik potvrđivati odgovarajući broj časova OIS-a van škole i dr.). Navedeno će biti realizovano u okviru Aktivnosti 4.7 *Izrada Stručnog uputstva o postupku opredjeljivanja učenika/ca za OIS (obavezne izborne sadržaje) i organizaciji OIS-a*, u okviru Operativnog cilja 4. Takođe, potrebno je da Zavod za školstvo podrži škole prilikom izrade godišnjeg plana i program rada gimnazije za narednu školsku godinu.

U gimnazijskom obrazovanju zastupljene su i međupredmetne teme/oblasti (Klimatske promjene, Zelena ekonomija, Zaštita životne sredine, Vrednovanje i planiranje prostora – Održivi gradovi i naselja, Biodiverzitet, Zdravstveno obrazovanje i vaspitanje, Obrazovanje za i o ljudskim pravima i Preduzetničko učenje), što je značajno i pruža učenicima/ama dodatnu mogućnost za sticanje znanja iz oblasti koje nijesu izučavali kroz nastavne predmete. Navedeno je podržano u okviru Aktivnosti 2.12 *Unapređenje koncepta ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje/međupredmetne teme*, u okviru Operativnog cilja 2 *Unapređenje kvaliteta nastave i učenja*.

Pored evaluacije primjene svih obrazovnih programa koji se realizuju u gimnazijama, u predstojećem periodu potrebno je sagledati mogućnost uvođenja novih specijalističkih odjeljenja. Na primjer, kako su informaciono-komunikacione tehnologije danas zastupljene u svim sferama života, od posebnog značaja bi bilo i formiranje odjeljenja uže orijentacije u okviru STEM gimnazija, gdje bi se uz visok kvantum opšteg obrazovanja akcenat stavio na oblast informacionih tehnologija. Za razliku od sličnih obrazovnih profila koji se obrazuju u stručnim školama, a koji fokus imaju na vještinama iz oblasti informacionih tehnologija, učenici/e računarske gimnazije sticali bi dodatno i visok nivo teorijske podloge za nastavak školovanja na akademskim studijama elektrotehnike, mašinstva, informacionih tehnologija i matematike.

U važećem nastavnom planu za osnovne škole za nastavne predmete Fizika, Hemija i Biologija predviđen je po jedan čas sedmično (za neke od razreda). To za posledicu ima nedovoljnu pripremljenost učenika/ca za izučavanje ovih nastavnih predmeta u srednjoj školi, a takođe utiče na rezultate učenika na PISA testiranju. Analizom podataka iz *tabele 6*, o nastavnim predmetima koje učenici/e gimnazije biraju na maturalnom ispitu, zaključuje se da mali broj učenika/ca polaže jedan od predmeta prirodne grupe i mali broj učenika/ca se odlučuje da kao obavezan predmet maturalnog ispita polaže Matematiku. Imajući u vidu prethodno, potrebno je promovisati izučavanje STEM nauka i učenicima/ama gimnazija i omogućiti proširivanje i produbljivanje znanja iz ovih nauka. Potrebno je, takođe, i detaljno analizirati da li postoji potreba za osnivanjem STEM gimnazije (imajući u vidu i jako loše rezultate koje učenici/ce pokazuju na prijemnom ispitu prilikom upisa na Medicinski fakultet). Navedeno je razmotreno i realizovaće se u okviru Operativnog cilja 4, kroz aktivnosti: Aktivnost 4.2 *Analiza potrebe za uvođenjem novih programa specijalističkih gimnazija (STEM gimnazija)*; Aktivnost 4.8 *Organizovanje Info dana u osnovnim školama radi popularizacije izučavanja STEM oblasti među djevojčicama*.

2.5. Upis učenika/ca u obrazovne programe gimnazije

Upis učenika/ca u prvi razred obrazovnih programa gimnazije uređen je odredbama Zakona o gimnaziji i Pravilnika o načinu, postupku i vrednovanju kriterijuma za upis učenika/ca u gimnaziju³⁰ i Rješenja o utvrđivanju minimalnog broja bodova potrebnih za upis u gimnaziju i četvorogodišnju stručnu školu, koje za svaku školsku godinu donosi Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija. Upis se vrši na osnovu opšteg uspjeha u posljednjem ciklusu osnovne škole, uspjeha na eksternoj provjeri znanja na kraju osnovnog obrazovanja, uspjeha iz Crnogorskog – srpskog, bosanskog, hrvatskog jezika i književnosti, odnosno maternjeg jezika, Matematike i nastavnih predmeta značajnih za sticanje obrazovanja u posljednjem ciklusu osnovne škole i rezultata sa državnih i međunarodnih takmičenja, odnosno dodijeljenog priznanja.

Do 2023/2024. godine Pravilnikom o načinu, postupku i vrednovanju kriterijuma za upis učenika/ca u gimnaziju kao poseban uslov za upis učenika/ca u odjeljenje matematičke gimnazije bio je da je učenik/ca na eksternoj provjeri znanja iz Matematike ostvario/la ocjenu odličan (5). Takođe, poseban uslov za upis u odjeljenje filološke gimnazije bio je da je učenik/ca na eksternoj provjeri znanja iz Crnogorskog – srpskog, bosanskog, hrvatskog jezika i književnosti, odnosno maternjeg jezika i književnosti ostvario/la ocjenu odličan (5) i iz stranog jezika, kao nastavnog predmeta koji je izabrao/la, ostvario/la ocjenu odličan (5).

³⁰ Pravilnik o načinu, postupku i vrednovanju kriterijuma za upis učenika u gimnaziju („Službeni list RCG“, broj 21/05 i „Službeni list CG“, br. 28/16, 18/18 i 50/22)

Nakon analize upisa u odjeljenja matematičke i filološke gimnazije prethodnih godina, uvažavajući sugestije gimnazija i sagledavajući interesovanje učenika/ca za upisom u odjeljenja specijalističkih gimnazija, kako bi se napravila ravnoteža između uspjeha iz nastavnih predmeta eksterne mature i uspjeha iz tih predmeta u toku školovanja, izmijenjene su odredbe Pravilnika o načinu, postupku i vrednovanju kriterijuma za upis učenika/ca u gimnaziju koje se odnose na posebne uslove za upis u ova specijalistička odjeljenja.

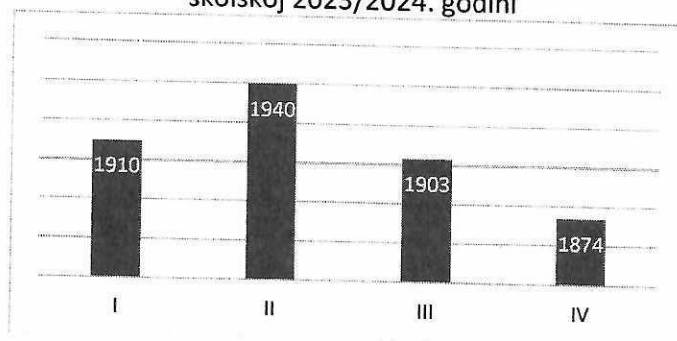
Naime, učenik/ca koji/a želi da se upiše u odjeljenje matematičke gimnazije treba da ostvari uspjeh u skladu sa do sada važećim kriterijumima ili da na eksternoj provjeri znanja ostvari najmanje ocjenu dobar (3) iz predmeta Matematika i da pri tome ostvari ocjenu odličan (5) u najmanje dva razreda trećeg ciklusa iz tog predmeta.

Učenik/ca koji/a želi da se upiše u odjeljenje filološke gimnazije treba da ostvari uspjeh u skladu sa do sada važećim kriterijumima ili da na eksternoj provjeri znanja ostvari najmanje ocjenu dobar (3) iz nastavnih predmeta Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost i strani jezik kojeg je učenik/ca izabrao da polaže na eksternoj provjeri i da pri tome ostvari ocjenu odličan (5) u najmanje dva razreda trećeg ciklusa iz tih predmeta.

Kriterijumi za upis u odjeljenja u kojima se nastava izvodi na stranom jeziku nijesu mijenjani. Za upis u ova odjeljenja učenik/ca u posljednjem ciklusu osnovne škole treba da ostvari ocjenu odličan (5) iz stranog jezika na kojem se nastava izvodi.

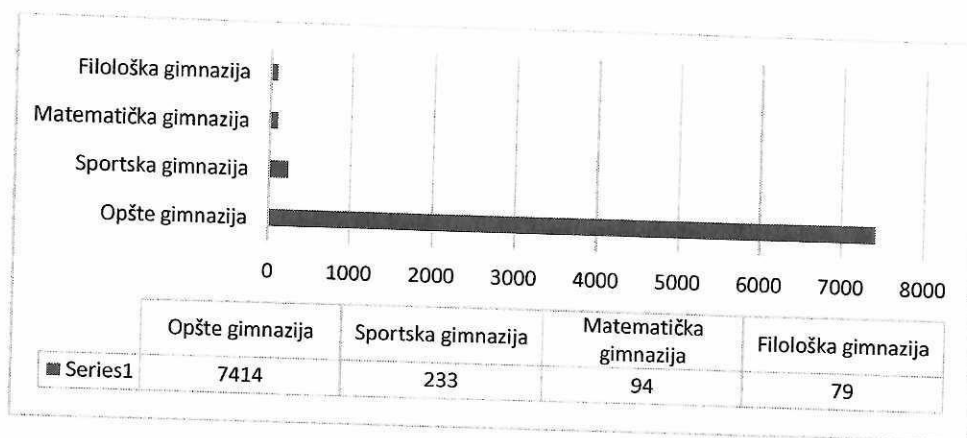
U odjeljenjima sportske gimnazije realizuje se program opšte gimnazije. Za upis u ova odjeljenja potrebno je da učenik/ca ostvari broj bodova potreban za upis u gimnaziju, na osnovu uspjeha u prethodnom obrazovanju i dalje se rangira na osnovu posebnih uslova, tj. ostvarenih sportskih rezultata, u skladu sa Pravilnikom o načinu, postupku i vrednovanju kriterijuma za upis učenika u gimnaziju.

Grafikon 3. Broj učenika/učenica po razredima koji se obrazuju po programima gimnazije u školskoj 2023/2024. godini

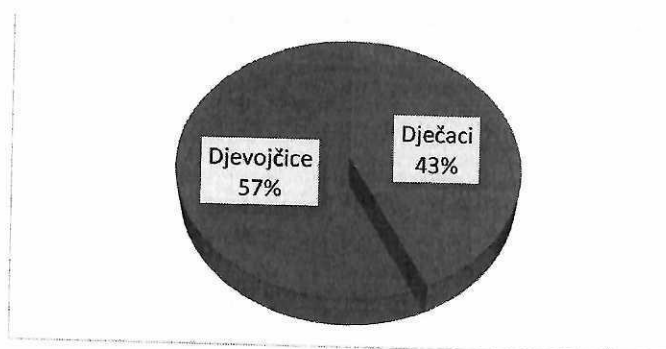

Broj učenika/ca u programima opšte gimnazije i programima specijalističkih gimnazija u školskoj 2023/2024. godini prikazan je na grafikonu 4.

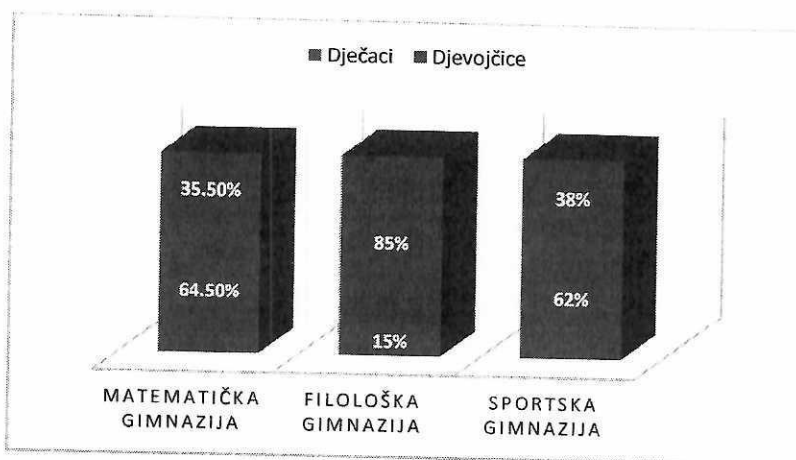
Grafikon 4. Broj učenika/ca po tipovima programa gimnazije u školskoj 2023/2024. godini

Grafikon 5. Odnos broja dječaka i djevojčica koji se obrazuju po programima opšte gimnazije u školskoj 2023/2024. godini

Grafikon 6. Odnos broja dječaka i djevojčica u specijalističkim odjeljenjima u školskoj 2023/2024. godini

Podaci pokazuju da je u programu opšte gimnazije više djevojčica nego dječaka (grafikon 5). Broj djevojčica koje se upisuju u obrazovni program matematičke gimnazije manji je od broja dječaka koji upisuju ovaj program, dok je u programu opšte gimnazije – sportsko odjeljenje više dječaka nego djevojčica (grafikon 6). Popularizacija izučavanja matematike kod djevojčica treba da bude jedan od ciljeva u narednom periodu.

Navedena statistika implicira na potrebu za promocijom prvenstveno matematičke gimnazije među djevojčicama, što će biti realizovano u okviru aktivnosti 4.8 *Organizovanje Info dana u osnovnim školama radi popularizacije izučavanja STEM oblasti među djevojčicama*.

2.6. Ključne kompetencije

Prateći potrebe savremenog doba u kojem se učenici/e obrazuju potrebno je raditi na daljem osavremenjavanju obrazovnih programa. Pored ishoda učenja, u programima treba da budu prepoznate i ključne kompetencije. Posebno je značajno da se pri koncipiranju obrazovnog programa ima u vidu savremeni pristup nastavi, koji u fokus stavlja učenika/cu i potrebu da se obrazovno-vaspitni rad koncipira na način da omogući učeniku/ci sticanje trajnih i primjenjivih znanja, razvoj vještina i stavova koje su podrška ličnom i profesionalnom razvoju i cjeloživotnom učenju. Navedeno će se postići realizovanjem Aktivnosti 2.10 *Prilagođavanje nastavnog procesa razvoju ključnih kompetencija kod učenika/ca* i Aktivnosti 2.12 *Unapređenje koncepta ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje*.

Neophodno je obezbijediti da se ključne kompetencije kod učenika/ca izgrađuju kroz međupredmetno učenje u školi, a ne kroz nastavu zasebnih predmeta (digitalna kompetencija se može razvijati jednako dobro kroz nastavu svih predmeta, a ne samo nastavu Informatike). Sve nastavnike/ce koji predaju u gimnazijama i mješovitim školama potrebno je upoznati sa ishodima učenja za srednje škole iz crnogorskog okvirnog programa ključnih kompetencija, kao i pružiti im kroz razne obuke punu podršku za integraciju ključnih kompetencija u svoju nastavnu praksu, što će se evaluirati i kroz proces eksterne evaluacije, kao i samoevaluacije škola. Navedeno se može postići realizacijom Aktivnosti 3.6 *Obučavanje nastavnika/ca za integracije ključnih kompetencija*. Moguće je ojačati ulogu koju imaju učenici/ce u upravljanju školom i mogućnosti da oni utiču na sadržaje učenja, metode i aktivnosti, uključujući potencijalni doprinos učenika/ca u eksternoj i internoj evaluaciji škole i u izradi školskih razvojnih planova.

Održivi razvoj, briga o zaštiti i očuvanju životne sredine, takođe, treba da budu prepoznati u obrazovnom programu gimnazije kroz međupredmetne oblasti što je i planirano kroz Aktivnost 2.12 *Unapređenje koncepta ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje/međupredmetne teme kako bi se posvetili zelenim vještinama nastavnika/ca i učenika/ca*, ali i u vannastavnim aktivnostima.

2.7. Nastava i učenje

Predmetnim programima omogućava se autonomija nastavnika/ca u godišnjem planiranju rada za sve oblike nastave i vannastavnih aktivnosti. Predviđeno je da se postavljeni ciljevi i ishodi učenja realizuju primjenom različitih metoda rada, u zavisnosti od nastavnog predmeta, nastavnih sadržaja i ishoda učenja, postavljenih standarda i materijalno-tehničkih uslova u školi.

Nastavnici/ce su u proteklom periodu, kroz obuke organizovane od strane nadležnih institucija, osposobljavani za primjenu savremenih metoda aktivne nastave.

Broj nastavnika/ca gimnazijskog obrazovanja koji su bili uključeni u programe obuke u 2023. godini iznosi 164 ili 41,41%, dok broj nastavnika/ca koji su bili uključeni u programe

obuke do juna 2024. godine iznosi 116 ili 28,08%. U 2023. godini nastavnicima/ama iz opšteg obrazovanja Zavod za školstvo ponudio je 15 programa stručnog usavršavanja, a u 2024. godini 18 programa u kojima su ciljna grupa nastavnici/ce iz srednjeg opšteg obrazovanja. Takođe, akcionim planom za sprovođenje Programa planirano je više obuka za nastavnike, u cilju unapređenja njihovog profesionalnog razvoja (Operativni cilj 3). Svi ponuđeni programi unapređuju kvalitet obrazovno-vaspitnog rada, a birani su na osnovu potreba škola i nastavnika, važećih strategija i potrebama obrazovnog sistema.

Pored manjeg broja nastavnika/ca koji imaju veći broj obuka od Pravilnikom propisanih (24), značajan broj njih obukama pristupa uglavnom neselektivno s ciljem da steknu potreban broj sati obuke, a ne radi sticanja i proširivanja znanja iz oblasti koje treba da unaprijede u svom radu, npr. metode učenja, digitalne kompetencije, ocjenjivanje, planiranje i programiranje i rad sa darovitim učenicima.

Proces profesionalnog usavršavanja ne odvija se kontinuirano, što treba preciznije definisati izmjenom Pravilnika o profesionalnom razvoju nastavnika i planiranom izradom novih Smjernica za realizaciju online obuka što je planirano kroz Aktivnost 1.3.

Na planu podizanja kvaliteta obuka Odsjek je smanjio broj polaznika/ca po jednoj obuci na 20. Aspekt koji treba unaprijediti je dostupnost obuka Zavoda nastavnicima/ama u sjevernim i južnim opštinama, što je planirano kroz Aktivnost 3.5 Unapređenje profesionalnog razvoja nastavnika/ca na nivou škole sa akcentom na sjeverne i južne opštine.

Koncept tradicionalne nastave u kome su znanja između predmeta minimalno povezana potrebno je zamijeniti konceptom u kome obrazovni program odražava povezanost znanja unutar nastavnih predmeta i među predmetima i podstiče učenika/cu na kritičko mišljenje i traženje odgovora na problemska pitanja. Potrebno je stvarati uslove za različite modele zajedničkog planiranja i pripremanja za realizaciju ciljeva i ishoda učenja programa pojedinih razreda i na nivou stručnih aktiva i na nivou pojedinih nastavnih predmeta.

Pored navedenog, potrebno je oslanjati se na principe održivog razvoja i čitav proces nastave i učenja osmišljavati na način da učenici razumiju značaj očuvanja zdrave životne sredine i da brinu o svojoj okolini, što je planirano kroz Aktivnost 2.12 Unapređenje koncepta ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje/međupredmetne teme, kao i kroz Aktivnost 3.8 Organizovanje obuka za nastavnike sa temama održivo razvoj i očuvanje okoline.

Korišćenje digitalnih tehnologija u nastavi je oblast koju treba unapređivati, što podrazumijeva dodatnu obuku nastavnika/ca, uz opremanje ustanova informatičkom opremom, što je planirano kroz Aktivnost 2.7 Opremanje škola nastavnim sredstvima i opremom.

Kroz nastavni proces i vannastavne aktivnosti treba njegovati kod učenika/ca princip poštovanja drugog i drugačijeg, prevenirati nasilje, podsticati zajedničke društveno korisne aktivnosti u zajednici, rad sekcija i dr. Podrška učenicima/cama sa posebnim obrazovnim potrebama i ranjivim grupama treba da bude sastavni dio klime u ustanovi. Njegovanje takve klime i razvoj pozitivnih stavova kod učenika aktivnosti su svih zaposlenih u ustanovi. Podrška učenicima/ama od strane edukovanih nastavnika/ca biće unaprijeđena realizovanjem Aktivnosti 3.8 *Organizovanje obuka za nastavnike/ce sa temama prevencije nasilja, bezbjednosti na internetu, ponašanja u vanrednim okolnostima, poštovanja ljudskih prava, održivog razvoja i očuvanja okoline*; Aktivnosti 3.9 *Obučavanje nastavnika/ca za rad sa ranjivim grupama* i Aktivnosti 3.10 *Obučavanje nastavnika/ca za rad sa učenicima/cama sa posebnim obrazovnim potrebama*.

Ustanova, takođe, treba da razvija mehanizme podrške učenicima/ama koji su izbjegli iz drugih država. Učenički parlament treba da ima podršku u svom radu od strane uprave ustanove.

2.8. Kvalitet obrazovno-vaspitnog rada

Eksterno utvrđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u gimnazijama

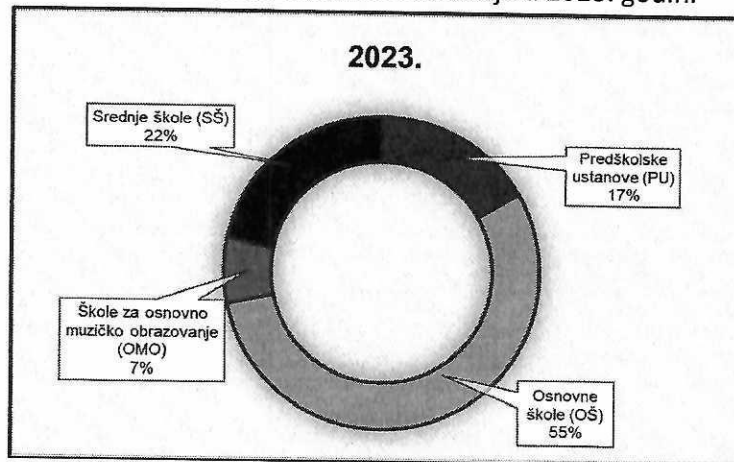
U skladu sa članom 17 Opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju obezbjeđivanje i unapređivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada obavlja ustanova (samoevaluacija) svake godine po pojedinim oblastima, a svake dvije godine u cjelini. Obezbjedivanje i unapređivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada ustanova, najmanje svake četiri godine, obavlja Zavod za školstvo i Centar za stručno obrazovanje (u mješovitim školama i obrazovnim centrima) (evaluacija). Metodologiju za obezbjeđivanje i unapređivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovi (samoevaluacija i evaluacija) propisuje Ministarstvo, na predlog Zavoda za školstvo i Centra za stručno obrazovanje. Metodologiju za obezbjeđivanje i unapređivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u predškolskoj ustanovi, školi, obrazovnom centru i resursnom centru, kod ustanova za obrazovanje odraslih i u domu učenika³¹ donijelo je ministarstvo nadležno za poslove prosvjete u decembru 2021. godine.

Nadležne institucije su tokom prethodnog perioda sprovodile eksternu evaluaciju obrazovno-vaspitnog rada ustanova, uključujući ustanove koje realizuju obrazovne programe gimnazijskog obrazovanja. Pored toga, obrazovno-vaspitnim ustanovama je pružena stručna podrška, odnosno izrađena su uputstva za realizaciju interne evaluacije.

Tokom 2023. godine realizovano je utvrđivanje kvaliteta u 60 obrazovno-vaspitnih ustanova:³²

- 33 osnovne škole (55%);
- 13 srednjih škola (22%), 2 gimnazije i 3 srednje mješovite škole;
- 10 predškolskih ustanova (17%) i
- 4 škole za osnovno muzičko obrazovanje (7%).

Grafikon 7. Obim eksterne evaluacije u 2023. godini

³¹ <https://www.gov.me/dokumenta/410dfbd3-c202-48a6-90e4-ced271ee8482>

³² <https://www.gov.me/clanak/obavjestenje-za-javnost-2>

Kvalitet obrazovno-vaspitnih ustanova se procjenjuje bodovima koji odgovaraju opisnim procjenama, tako da se indikatori iskazuju opisnim procjenama na četvorostepenoj skali:

- veoma uspješno (9 ili 10 bodova);
- uspješno (6, 7 ili 8 bodova);
- zadovoljava (3, 4 ili 5 bodova) i
- ne zadovoljava (1 ili 2 boda).

Tabela 6. Ocjene eksterne evaluacije za srednje škole (uključujući gimnazije)

Ključna oblast	Standard	Srednja procjena standarda	
		2022.	2023.
A.1. Nastava i učenje	A.1.1. Planiranje je u skladu sa zahtjevima kurikuluma.	5.93	6.57
	A.1.2. Nastava je prilagođena razvojnim karakteristikama, potrebama i mogućnostima učenika i usmjerena je na ostvarivanje ishoda učenja.	6.79	7.15
	A.1.3. Praćenje, vrednovanje i ocjenjivanje znanja učenika je redovno, javno i raznovrsno i ima razvojnu funkciju.	6.47	6.81
A.2. Upravljanje i rukovođenje školom	A.2.1. Planiranje i programiranje rada u funkciji je unapređivanja rada škole.	5.44	6.54
	A.2.2. Direktor efikasno organizuje rad i upravlja procesima obrazovno-vaspitnog rada u školi.	5.44	6.88
	A.2.3. Direktor obezbjeđuje efikasno osiguranje kvaliteta nastave i učenja.	4.78	6.00
	A.2.4. Direktor stvara podsticajno okruženje za učenje, profesionalni razvoj i napredovanje zaposlenih.	6.11	6.88
A.3. Etos škole	A.3.1. Međusobni odnosi učenika i zaposlenih zasnovani su na povjerenju i na poštovanju pravila.	6.89	6.92
	A.3.2. Škola je obezbijedila sistematičnu zaštitu učenika od nasilja.	6.56	6.38
	A.3.3. U školi je razvijena saradnja i promocija rezultata na svim nivoima.	6.33	6.77
A.4. Obrazovna postignuća učenika	A.4.1. Obrazovni ishodi učenika na nivou su ili iznad nacionalnog prosjeka.	7.00	6.85
	A.4.2. Škola kontinuirano prati i analizira podatke sa internih praćenja i eksternih provjera znanja u cilju boljih postignuća učenika.	6.00	6.23
	A.4.3. Broj učenika koji rano napušte školu manji je od evropskog standard*)	5.63	6.82
A.5. Podrška učenicima	A.5.1. U školi se učenicima pruža podrška u vaspitanju i učenju.	6.11	6.38
	A.5.2. Škola podržava i podstiče cjelovit razvoj učenika.	5.67	7.46

Procjene svih standarda za srednje škole 2023.godine su u intervalu:

- od 6.00 (za A.2.3. *Direktor obezbjeđuje efikasno osiguranje kvaliteta nastave i učenja*)
- do 7.46 (za A.5.2. *Škola podržava i podstiče cjelovit razvoj učenika*).

Srednja procjena ključnih oblasti kvaliteta za srednje škole je 6,25, što znači da su ključne oblasti: A.3. *Etos ustanove* (6.62) i A.4. *Obrazovna postignuća učenika* (6.58), iznad tog prosjeka, a ključne oblasti A.2. *Upravljanje i rukovođenje ustanovom* (5.41) i A.5. *Podrška učenicima* (5.93) su ispod prosjeka postignuća za srednje škole.

Grafikon 8. Srednja procjena ključnih oblasti kvaliteta za srednje škole

U sklopu unapređenja kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama potrebno je pratiti odsustvovanje učenika/ca i vaspitne mjere i, u skladu sa analizama i rezultatima praćenja, sprovoditi mjere prevencije i rane intervencije što je planirano kroz Aktivnost 2.4 Unapređenje mehanizama utvrđivanja kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u školama i praćenje izvještaja škola o vaspitnim mjerama u cilju prevencije i rane intervencije.

2.9. Preporuke za gimnazije i mješovite škole – osvrt na eksterno utvrđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u gimnazijama

U cilju unapređenja kvaliteta opšteg srednjeg obrazovanja, što je i glavni cilj ovog Programa donijete su preporuke za gimnazije i srednje mješovite škole u kojim se sprovodi opšte srednje obrazovanje u Crnoj Gori. Preporuke se odnose na sistem upravljanja i rukovođenja školom, etos škole, obrazovna postignuća učenika/ca, i podršku koju obrazovni sistem pruža učenicima.

1. UPRAVLJANJE I RUKOVOĐENJE ŠKOLOM

- Posebnu pažnju posvetiti procesu samoevaluacije na obukama direktora/ca, kako bi škole samoevaluaciju redovno sprovodile na propisan način. Informacije iz procesa samoevaluacije koristiti za unapređenje i osiguranje kvaliteta nastave i učenja.
- Informisati direktore/ce o Standardima kompetencija za nastavnike/ce, kako bi na adekvatan način mogli da je prate, uz vođenje propisane evidencije.
- Unaprijediti pedagoško-instruktivni rad direktora/ca i stručnih službi.

- Program razvoja škole vezati za rezultate interne i eksterne evaluacije, na propisan način sačiniti Plan unapređenja kvaliteta nakon evaluacija i pratiti njegovu realizaciju.
- U izradu Godišnjeg plana rada škole moraju se uključiti svi učesnici/ce obrazovno-vaspitnog procesa. Na sjednicama Nastavničkog vijeća kvalitetno razmotriti nacrt GPRŠ, prije nego što se ovaj nacrt uputi Savjetu roditelja na davanje mišljenja, odnosno kasnije Školskom odboru na usvajanje. Godišnji plan rada škole mora proisticati iz Programa razvoja.

2. ETOS ŠKOLE

- Razviti mehanizme podrške učenicima/ama po pitanju bezbjednosti u školi.
- Identifikovati uzroke negativnih odgovora dijela anketiranih učenika/ca kada je u pitanju odnos nastavnika/ca prema učenicima/ama i u skladu sa tim preduzeti mjere.
- Potrebno je da škole podrže rad i aktivnosti Učeničkog parlamenta.
- Obezbijediti učešće predstavnika/ca Učeničkog parlamenta na sjednicama Nastavničkog vijeća.
- Sačiniti akcioni plan rada Tima za prevenciju i zaštitu od vršnjačkog nasilja u školi.
- Identifikovati uzroke loših odnosa između učenika/ca i raditi na njihovom unapređivanju.
- Redovno realizovati časove odjeljske zajednice.
- Unaprijediti planiranje aktivnosti saradnje sa ustanovama i institucijama u lokalnoj sredini.
- Poboljšati informisanost roditelja o aktivnostima Savjeta roditelja.

3. OBRAZOVNA POSTIGNUĆA

- Uputiti škole o značaju uključenosti učenika/ca u dopunsku i dodatnu nastavu i njihov uticaj na postignuća učenika/ca.
- Dati smjernice školama za kvalitativnu analizu postignuća učenika/ca na eksternoj provjeri znanja.
- Dati smjernice školama da poslije svakog klasifikacionog perioda analizira procenat prelaznosti i srednje ocjene po predmetima, analizu po predmetnim nastavnicima/ama, uporednu analizu i na stručnim organima utvrditi uzroke niskih postignuća i predložiti mjere za poboljšanje uspjeha.
- Nastavnicima/ama omogućiti obuku za prepoznavanje i rad sa nadarenim učenicima/ama, kako bi povećali motivaciju učenika/ca za učešće na školskim i višim nivoima takmičenja.
- Školama dati uputstva za primjenu mjera i aktivnosti za prevenciju ranog napuštanja školovanja

4. PODRŠKA UČENICIMA/AMA

- Na nivou stručnih aktiva razviti strategiju sa potrebnim elementima za dodatnu podršku učenicima/ama koji/e sporije napreduju u savladavanju nastavnog gradiva i za učenike/ce koji/e pokazuju posebno interesovanje za proširivanje znanja iz određenih nastavnih predmeta.

- Analizirati u svim stručnim aktivima uticaj dopunske nastave na postignuća učenika/ca, a po Zakonu u smislu broja održanih časova.
- Voditi uredno evidenciju o održanim časovima dodatne i dopunske nastave.
- Razviti sistem identifikacije podrške i praćenja talentovanih učenika/ca.
- Unaprijediti izbor raznovrsnih vannastavnih sadržaja koje Škola nudi učenicima/ama.
- Potrebno je sistematizovati evidenciju i raditi analizu o realizaciji vannastavnih aktivnosti za više školskih godina.
- Veću pažnju posvetiti usmjeravanju profesionalnog razvoja učenika/ca.
- Voditi jedinstvenu evidenciju o realizovanim aktivnostima dopunske i dodatne nastave, kao i vannastavnih aktivnosti na nivou škole.
- U većoj mjeri realizovati programe podrške za praćenje i razvoj socijalnih i emocionalnih vještina učenika/ca.
- Napraviti Plan inkluzivnog obrazovanja koji bi imao za cilj da se učenicima/ama sa posebnim obrazovnim potrebama omogući da prate nastavni program u skladu sa individualnim mogućnostima i potrebama.
- Urađene IROP-e slati Zavodu za školstvo i Centru za stručno obrazovanje.
- Razviti mehanizme podrške RE učenicima/ama u savladavanju nastavnog gradiva, kao i obezbjeđivanja udžbenika i potrebnih resursa.
- U kontinuitetu pratiti vaspitna postignuća učenika/ca, analizirati uzroke neopravdanih izostanaka i pojačanim pedagoškim djelovanjem raditi na smanjenju njihovog broja.

2.10. Maturski ispit

Zakon o Gimnaziji predviđa da se po završetku četvrtog razreda gimnazije polaže maturski ispit. Polaganjem ovog ispita stiče se opšte srednje obrazovanje. Maturski ispit je regulisan Pravilnikom o načinu, postupku i vremenu polaganja morskog ispita u gimnaziji („Sl. list CG”, br. 34/09, 19/10, 81/10, 60/11, 65/12, 50/13 i 43/19). Maturski ispit predstavlja provjeru uspješnosti učenika/ca pri usvajanju neophodnih standarda znanja.

Na maturskom ispitu učenik/ca polaže tri nastavna predmeta:

- Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost / Albanski jezik i književnost;
- Prvi strani jezik ili Matematiku;
- Jedan nastavni predmet po izboru učenika.

Prvi strani jezik ili Matematiku učenik/ca može da polaže na osnovnom i višem nivou.

Učenik/ca može da bira samo one nastavne predmete za koje je ispunio/la maturski standard.

Učenik/ca koji odabere Matematiku za obavezni predmet na maturskom ispitu, može prvi strani jezik da polaže kao izborni i obrnuto.

Učenik/ca na maturskom ispitu polaže jedan nastavni predmet po svom izboru. Da bi prijavio/la nastavni predmet, neophodno je da zadovolji tzv. maturski standard za taj predmet, tj. da ima ukupan broj časova predviđen maturskim standardom. Za osam obaveznih predmeta (*Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost, Albanski jezik i književnost, Matematiku, Prvi strani jezik, Drugi strani jezik, Istoriju, Biologiju, Hemiju i Fiziku*) poklapaju se standard i maturski standard, tako da učenik/ca koji/a završi četvrti razred opšte gimnazije ima za njih ispunjen maturski standard. Predmet *Fizičko vaspitanje* se ne polaže na

maturskom ispitu. Za ostalih osam predmeta potrebno je dopuniti maturski standard (Tabela 4).

Učenici/ce matematičkog odjeljenja na maturskom ispitu polažu ispit iz nastavnog predmeta Analiza sa algebrom koji nije prepoznat kao uslov za upis na srodne studijske programe, pa su učenici/e ovog odjeljenja neravnopravni u odnosu na druge, jer polažu ispit veće zahtjevnosti koji se ne boduje, što će se razmotriti kroz Aktivnost 1.2 Unapređenjem odredbi Zakona o gimnaziji o ostale legislative koje se odnose na maturski ispit.

Predmeti na maturskom ispitu se polažu u skladu sa predmetnim ispitnim katalogom, koji donosi Nacionalni savjet za obrazovanje.

Eksterna provjera znanja za učenike/ce sa posebnim obrazovnim potrebama se prilagođava u skladu sa odgovarajućim uputstvima³³.

Činjenica da opšti uspjeh na maturskom ispitu nije od značaja koji je nastavni predmet učenik/ca izabrao/la kao predmet maturskog ispita, za posljedicu ima to da učenici/ce biraju nastavne predmete s manjim godišnjim fondom časova i koji pripadaju društvenoj grupi predmeta. To za posljedicu ima da veoma mali broj učenika/ca kao predmet na maturskom ispitu bira neki od predmeta iz prirodne grupe predmeta, iako se studijski program na kojem nastavljaju obrazovanje upravo zasniva na ovim naukama. Pravilnikom o upisu na studije nije prepoznat ni osnovni, ni viši nivo polaganja prvog stranog jezika i Matematike. Cilj uvođenja nivoa polaganja ovih predmeta na osnovnom i višem nivou bio je da se učenici/ce podstaknu za polaganje ispita na višem nivou, kako bi pri upisu na studijske programe kojima su ovi predmeti značajni ostvarili/le veći broj bodova i bolje mjesto pri upisu na studije što je planiranon kroz Aktivnost 1.1 Usaglašavanje odgovarajućeg pravilnika o upisu na studije sa sadržajem maturskog ispita. Zbog prethodno navedenog opada interesovanje za izučavanje, izbor i polaganje na maturskom ispitu matematike i prirodne grupe predmeta, što pokazuju podaci u narednoj tabeli (tabela 7). Radi unapređenja postojećeg stanja potrebno je usaglašavanje kriterijuma za upis na studije i sadržaja mature.

Tabela 7. Pregled nastavnih predmeta i broja učenika koji su polagali pojedine predmete maturskog ispita u školskoj 2023/2024. godini, junski rok³⁴

PREDMET	MATURSKI ISPIT	
	Broj prijavljenih učenika	Broj učenika koji su izašli na ispit
Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	1.738	1.717
Albanski jezik i književnost	147	144
Engleski jezik (<i>osnovni nivo</i>)	1.641	1.612
Engleski jezik (<i>viši nivo</i>)	10	10
Ruski jezik (<i>osnovni nivo</i>)	0	0
Njemački jezik (<i>osnovni nivo</i>)	0	0
Matematika (<i>osnovni nivo</i>)	434	430
Matematika (<i>viši nivo</i>)	9	6

³³ Uputstvo za prilagođavanje eksternih ispita djeci sa posebnim obrazovnim potrebama (EU Montenegro Inclusive Education Services Project-EU-MEISP), http://www.iccg.co.me/1/images/dok/zavrsni/Uputstvo_srednja.pdf

³⁴ Podaci preuzeti iz Ispitnog centra.

PREDMET	MATURSKI ISPIT	
	Broj prijavljenih učenika	Broj učenika koji su izašli na ispit
Analiza s algebrom (<i>osnovni nivo</i>)	13	13
Biologija	44	40
Crnogorski jezik kao maternji	59	57
Filozofija	53	52
Fizika	22	21
Francuski kao drugi strani jezik	15	15
Geografija	215	208
Hemija	77	77
Informatika	21	19
Istorija	94	89
Italijanski kao drugi strani jezik	29	28
Latinski jezik	2	2
Likovna umjetnost	219	214
Muzička umjetnost	85	83
Njemački kao drugi strani jezik	27	27
Psihologija	356	347
Ruski kao drugi strani jezik	31	29
Sociologija	306	292
UKUPNO	5.647	5.532

2.11. Upis učenika/ca na ustanove visokog obrazovanja

Zakonom o visokom obrazovanju³⁵ propisano je da pravo upisa na osnovne akademske i primijenjene studije ima lice koje je steklo odgovarajući nivo obrazovanja (IV-1 podnivo Nacionalnog okvira kvalifikacija). Upis na studije vrši se na osnovu:

- 1) opšteg uspjeha na završetku pojedinačnih razreda za sticanje IV-1 podnivoa Nacionalnog okvira kvalifikacija;
- 2) rezultata postignutih na eksternom maturalnom, odnosno stručnom ispitu;
- 3) postignutog uspjeha iz dva predmeta trećeg i četvrtog razreda koji su od značaja za nastavak obrazovanja;
- 4) uspjeh na državnom ili međunarodnom takmičenju iz predmeta koji su od značaja za nastavak obrazovanja i
- 5) diplome Luča.

³⁵ Zakon o visokom obrazovanju („Sl. list CG”, br. 44/14, 52/14, 47/15, 40/16, 42/17, 71/17, 55/18, 03/19, 17/19, 47/19, 72/19).

Maturski, odnosno stručni ispit vrednuje se sa najmanje 15% od ukupnog broja bodova koji se stiče pri upisu vrednovanjem svih kriterijuma.

Jedan od kriterijuma za upis na osnovne studije, definisan u Zakonu o visokom obrazovanju, je i rezultat postignut na eksternom maturskom, odnosno stručnom ispitu. Članom 93 navedenog Zakona propisano je da bliže uslove i kriterijume, način i postupak upisa u prvu godinu osnovnih akademskih i primijenjenih studija propisuje Ministarstvo. Kako navedeni pravilnik još uvijek nije pripremljen kroz Aktivnost 1.1 Usaglašavanje odgovarajućeg pravilnika o upisu na studije sa sadržajem maturskog ispita planirano je za IV kvartal 2025. godine, upis učenika/ca na studijske programe realizovaće se do tada u skladu sa dosadašnjim propisima koje donose visokoškolske ustanove. Upis na Univerzitet Crne Gore (UCG) vrši se u skladu sa Pravilnikom o bližim uslovima, kriterijumima i postupku upisa u prvu godinu osnovnih studija UCG, koji je donio Senat UCG, a koji je objavljen u Biltenu UCG (Bilten br. 432/18).

Gimnaziju pohađaju učenici/e čiji je cilj da nakon polaganja maturskog ispita nastave školovanje na prvoj godini odabranog studijskog programa. Njihova interesovanja i planiranje aktivnosti određuju tri ključna segmenta:

- Obavezni izborni predmeti (izbor, izučavanje i dopuna maturskog standarda);
- Polaganje maturskog ispita;
- Upis u prvu godinu studijskog programa.

Nacionalni savjet za obrazovanje usvojio je do sada više od 40 nastavnih programa obaveznih izbornih predmeta. Gimnazije, na osnovu ove liste, svake godine donose svoju školsku listu obaveznih izbornih predmeta za svaki razred. S obzirom na to da školska lista obaveznih izbornih predmeta predstavlja značajan faktor u ukupnoj organizaciji rada škole, neophodno je da njena izrada zadovolji i odgovarajuću proceduru. Učenik/ca je upoznat/a sa načinom izbora nastavnih predmeta koji se polažu na maturskom ispitu i nastavnim predmetima koji su dopuna maturskog standarda da bi stekao/la pravo da polaže maturski ispit iz predmeta za koji se opredijelio/la.

Nepovoljna povezanost maturskog ispita i upisa na prvu godinu osnovnih studija negativno utiče na pozicioniranje i obaveznog (matematika ili strani jezik) i izbornih predmeta u sva četiri razreda gimnazije. Za upis na osnovne studije UCG i drugih univerziteta vrednuje se opšti uspjeh na maturskom ispitu. Dakle, uzima se u obzir samo opšti uspjeh postignut na maturskom ispitu bez obzira na sadržaj, odnosno – bez obzira koji izborni predmet je, pored izbora Matematike ili prvog stranog jezika, učenik/ca birao da polaže na maturskom ispitu.

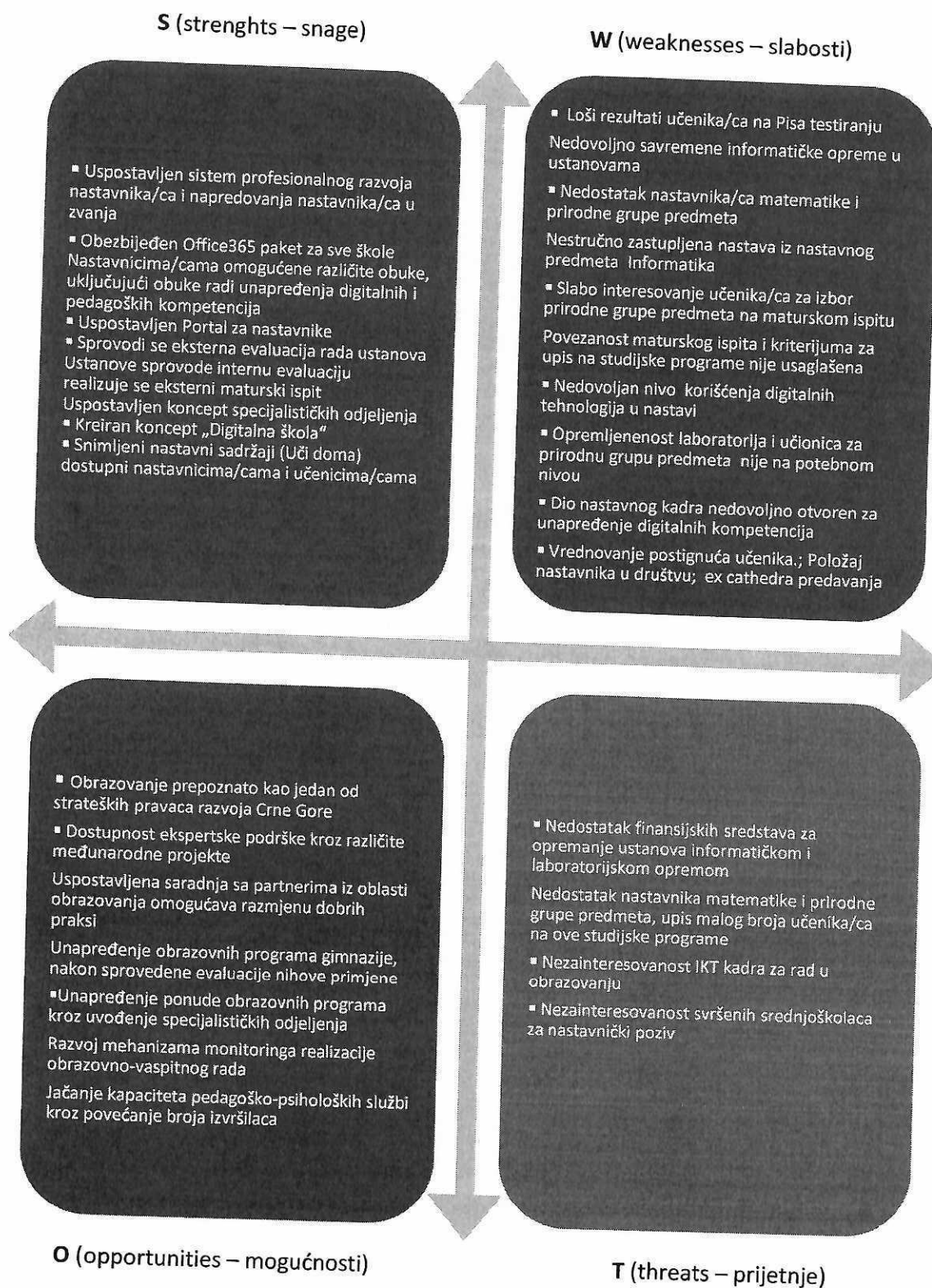
Vrednovanje opšteg uspjeha na maturskom ispitu, bez obzira na njegov sadržaj, izjednačava kandidate/kinje sa jednakim opštim uspjehom na studijskim programima različitih oblasti, čak i u slučajevima kada su učenici/ce birali/le različite predmete na maturskom ispitu i tokom III i IV razreda izučavali/le različite obavezne izborne predmete, odnosno – kada su različito pripremljeni za upis na različite studijske programe.

Povezanost obaveznih izbornih predmeta, maturskog ispita i upisa na prvu godinu osnovnih studija na visokoškolske ustanove detaljno je obrađena i prikazana u Aneksu 1.

2.12. Prikaz povezanosti uzroka sa operativnim ciljevima

UZROCI	OPERATIVNI CILJEVI
1. Neadekvatni propisi koji regulišu različite aspekte obrazovnog procesa u gimnazijama	1. Unapređenje propisa vezanih za gimnazijsko obrazovanje
2. Nedovoljno razvijeni kapaciteti škola za samovrednovanje i unapređenje kvaliteta i nedovoljna opremljenost škola	2. Unapređenje kvaliteta nastave i učenja
3. Nedostatak sveobuhvatnog i efikasnog sistema stručnog usavršavanja nastavnika/ca, koji bi omogućio kontinuirano usavršavanje i prilagođavanje savremenim promjenama u obrazovanju	3. Unapređenje profesionalnog razvoja nastavnika/ca
4. Nedovoljno fleksibilan i prilagođen obrazovni sistem potrebama učenika/ca i novim trendovima	4. Unapređenje obrazovnih programa i obrazovne ponude

2.13. SWOT analiza

3. Operativni ciljevi i prateće aktivnosti

Vizija: Crnogorske gimnazije će biti vodeće obrazovne institucije koje će svakom mladom čovjeku pružiti personalizovano, stimulativno i inkluzivno okruženje za učenje i razvoj.

Misija: Stvaranje obrazovnog sistema u crnogorskim gimnazijama koji će omogućiti svakom učeniku da razvije svoje pune potencijale, stekne znanja i vještine potrebne za uspješan poslovni život i aktivno doprinosi razvoju društva. Kroz kontinuirano unapređenje nastavnih programa, profesionalnog razvoja nastavnika i usavršavanje obrazovnih procesa, težimo da izgradimo obrazovne institucije koje će biti pokretač inovacija, inkluzivnosti i održivog razvoja.

Crna Gora, kao zemlja koja teži evropskim integracijama, suočava se sa izazovima modernizacije obrazovnog sistema. Opšte srednje obrazovanje predstavlja ključnu fazu u razvoju mladih ljudi, pripremajući ih za dalje školovanje, zapošljavanje i aktivno učešće u društvu. Svrha donošenja ovog Programa je višestruka i usmjerena na temeljnu transformaciju i unapređenje obrazovnog sistema kako bi postao moderan, efikasan i inkluzivan i koji će omogućiti svakom mladom čovjeku da ostvari svoj puni potencijal i da aktivno doprinosi razvoju Crne Gore. Stoga, Program razvoja opšteg srednjeg obrazovanja u Crnoj Gori 2024-2026 utvrđuje četiri operativna cilja sa 40 aktivnosti:

- ✓ OPERATIVNI CILJ 1: Unapređenje propisa koji se odnose na gimnazijsko obrazovanje;
- ✓ OPERATIVNI CILJ 2: Unapređenje kvaliteta nastave i učenja;
- ✓ OPERATIVNI CILJ 3: Unapređenje profesionalnog razvoja nastavnika i
- ✓ OPERATIVNI CILJ 4: Unapređenje obrazovnih programa i obrazovne ponude.

Operativni cilj 1: Unapređenje propisa koji se odnose na gimnazijsko obrazovanje

Preduslov razvoja opšteg srednjeg obrazovanja odnosi se na unapređenje zakonskih okvira u cilju jačanja sistema praćenja obrazovnog procesa u gimnazijama uz Crnoj Gori. Odnosi se na potrebu za izmjenama i dopunama postojećih zakona, pravilnika i drugih propisa koji regulišu gimnazijsko obrazovanje, od nastavnih planova i programa, preko uslova upisa, pa sve do evaluacije i završetka obrazovanja.

Aktivnost 1.1 Usaglašavanje pravilnika o upisu na studije sa sadržajem maturalnog ispita

Opis aktivnosti: Sa ciljem unapređenja pravila o upisu na studijske programe i lakše prohodnosti svršenih srednjoškolaca iz opšteg srednjeg obrazovanja, u saradnji sa univerzitetima, razmotritiće se o mogućnosti izmjena i dopuna Pravilnika o upisu na studije sa sadržajem maturalnog ispita.

Nosilac aktivnosti: MPNI

Partner: Univerziteti

Aktivnost 1.2 Izrada Predloga Zakona o gimnaziji i ostalih legislativa koje se odnose na maturalni ispit

Opis aktivnosti: Kroz izmjene Zakona o gimnaziji unaprijediće se procedure za polaganje maturalnog ispita, kako bi se stvorila jača kontrolna uloga svih aktera u procesu polaganja maturalnog ispita.

Nosilac aktivnosti: MPNI

Partner: ZZŠ, IC

Aktivnost 1.3 Izrada Pravilnika o profesionalnom razvoju nastavnika i Smjernica za realizaciju online obuka

Opis aktivnosti: Novim Pravilnikom o profesionalnom razvoju nastavnika unaprijediće se uslovi za sticanje ključnih kompetencija, dodatnih znanja i vještina nastavnika iz oblasti koje su važne za opšte srednje obrazovanje, kako bi se poboljšala primjena savremenih metoda aktivne nastave, kao i Smjernica za realizaciju online obuka.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Partner: MPNI

Aktivnost 1.4 Izrada Pravilnika o pedagoškoj evidenciji

Opis aktivnosti: Kroz novi Pravilnik o pedagoškoj evidenciji smanjiće se administrativne barijere i precizirati procedure za izdavanje i evidenciju obrazovnih isprava u srednjem opštem obrazovanju.

Nosilac aktivnosti: MPNI

Aktivnost 1.5 Izrada Pravilnika o ocjenjivanju znanja učenika gimnazije

Opis aktivnosti: Kroz izradu novog Pravilnika o ocjenjivanju znanja učenika gimnazije unaprijediće se način vrednovanja i ocjenjivanja učenika/ca srednjih škola, načini provjeravanja njihovog znanja, vještina, sposobnosti i primjene stečenih znanja i okvirni kalendar pisanih provjera znanja.

Nosilac aktivnosti: MPNI

Aktivnost 1.6 Izrada Predloga Opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju

Opis aktivnosti: Izmjene i dopune Opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju unaprijediće načine provjeravanja znanja, vještina, sposobnosti i primjene stečenih znanja učenika/ca kroz umanje broja klasifikacionih perioda.

Nosilac aktivnosti: MPNI

Operativni cilj 2: Unapređenje kvaliteta nastave i učenja

Preduslov za unapređenje opšteg srednjeg obrazovanja odnosi se na unapređenje kvaliteta nastave i učenja kako bi se smanjio procenat učenika/ca sa nedovoljnim i dovoljnim postignućima na maturalnom ispitu iz maternjeg i stranog jezika, kao i povećao procenat učenika sa vrlodobrim i odličnim uspjehom na maturalnom ispitu. Ovaj cilj odnosi se na podizanje standarda u obrazovnom procesu. To podrazumijeva niz mjera usmjerenih na poboljšanje svih aspekata odvijanja nastave, od nastavnih metoda i sadržaja, preko interakcije između nastavnika i učenika, pa sve do ocjenjivanja i praćenja napretka učenika. Kvalitetna nastava i učenje su temelj za razvoj uspješnih i produktivnih pojedinaca, te društva u cjelini.

Aktivnost 2.1 Analiza efekata eksterne evaluacije rada ustanova

Opis aktivnosti: Kroz kontinuiranu analizu efekata eksterne evaluacije rada ustanova ZZŠ izradiće preporuke i plan unapređenja kvaliteta rada ustanova u predviđenom periodu trajanja Programa, odnosno do 2026. godine

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Aktivnost 2.2 Jačanje kapaciteta škola za sprovođenje interne evaluacije

Opis aktivnosti: Kroz kontinuirane obuke školskih timova za internu evaluaciju jačaće se kapaciteti škola, dok će ZZŠ uraditi analizu izvještaja procesa interne evaluacije i pužati savjetodavnu ulogu na regionalnom principu.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Aktivnost 2.3 Analiza rezultata maturalnog ispita

Opis aktivnosti: Na godišnjem nivou sprovodiće se analiza rezultata maturalnog ispita i postignuća učenika/ca iz određenih predmeta. Na osnovu analiza pripremiće se preporuke školama kao i plan podrške za unapređenje rezultata maturalnog ispita.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Partner: IC

Aktivnost 2.4. Unapređenje mehanizama za utvrđivanje kvaliteta obrazovno – vaspitnog rada u školama i praćenje izvještaja škola o vaspitnim mjerama

Opis aktivnosti: Kako bi se unaprijedili mehanizmi za utvrđivanje kvaliteta, unaprijediće se postojeća metodologija i protokoli za utvrđivanje kvaliteta obrazovno – vaspitnog rada, kao i praćenje izvještaja škola o vaspitnim mjerama u cilju prevencije i rane intervencije.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Aktivnost 2.5 Priprema specifikacije nedostajućih nastavnih sredstava i opreme za laboratorije i kabinete, sa fokusom na prirodne grupe predmeta

Opis aktivnosti: MPNI i ZZŠ će zajedno uraditi specifikacije za nedostajuća nastavna sredstava i opreme za laboratorije i kabinete, kako bi se pripremio plan nabavke istih.

Nosilac aktivnosti: MPNI

Partner: ZZŠ

Aktivnosti 2.6 Priprema plana nabavke nastavnih sredstava i opreme i obezbjeđenje sredstava

Opis aktivnosti: MPNI će pripremiti plan i kroz finansijsku podršku međunarodnih fondova, odnosno EIB-a (Evropska investiciona banka), obezbijediti potrebna sredstva.

Nosilac aktivnosti: MPNI

Partner: Evropska investiciona banka

Aktivnosti 2.7 Opremanje škola nastavnim sredstvima i opremom

Opis aktivnosti: Nakon pripreme plana i obezbjeđivanja sredstava, MPNI će opremiti škole nastavnim sredstvima i opremom.

Nosilac aktivnosti: MPNI

Aktivnost 2.8 Opremanje škola namještajem

Opis aktivnosti: Nakon pripreme plana i obezbjeđivanja sredstava, MPNI će opremiti škole namještajem.

Nosilac aktivnosti: MPNI

Aktivnost 2.9 Organizovanje obuka za škole za pripremu projekata finansiranih iz EU i drugih fondova

Opis aktivnosti: MPNI i ZZŠ će, u cilju povećanja učešća crnogorskih škola u EU i drugim projektima, organizovati obuke za nastavnike i uprave škola za pripremu istih.

Nosilac aktivnosti: MPNI

Partner: ZZŠ

Aktivnost 2.10 Prilagođavanje nastavnog procesa razvoju ključnih kompetencija kod učenika/ca

Opis aktivnosti: ZZŠ će organizovati obuke na temu *Integracija ključnih kompetencija kod učenika/ca* za određeni broj nastavnika/ca iz gimnazija.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Partner: Škole

Aktivnost 2.11 Unapređenje kvaliteta praćenja i ocjenjivanja postignuća učenika/ca

Opis aktivnosti: Kroz ovu aktivnost osiguraće se unapređenje kvaliteta praćenja i ocjenjivanja postignuća učenika/ca u cilju većeg podudaranja ocjena na maturskom ispitu i zaključnih ocjena na nivou škole.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Partner: MPNI

Aktivnost 2.12 Unapređenje koncepta ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje/međupredmetne teme

Opis aktivnosti: Kroz ovu aktivnost unaprijediće se način sticanja ključnih kompetencija nastavnika/ca za cjeloživotno učenje, kako bi se kroz međupredmetne teme uveli sadržaji za učenike/ce u cilju usvajanja šireg opsega znanja i vještina.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Operativni cilj 3: Unapređenje profesionalnog razvoja nastavnika/ca

Proces profesionalnog usavršavanja nastavnika/ca treba da prati kontinuitet kroz jasnije definisanje zakonskih okvira i pravilnika, kao i povećanje motivacije nastavnika/ca za lični profesionalni razvoj. Ovaj cilj odnosi se na kontinuirano usavršavanje i razvijanje kompetencija nastavnika, kako bi mogli pružati što kvalitetniju nastavu. To podrazumijeva niz aktivnosti koje imaju za cilj poboljšati njihove znanja, vještine i stavove. Povećanje dostupnosti obuka ZZŠ u narednom periodu, posebno u sjevernim i južnim opštinama, podstičaće stručnu autonomiju prosvjetnih radnika/ca. Aktivnosti u okviru ovog cilja uticaće na povećano učešće nastavnika/ca u profesionalnom razvoju za 5% na godišnjem nivou.

Aktivnost 3.1 Unapređenje informacionog sistema modulima/softverima koji omogućavaju praćenje profesionalnog razvoja nastavnika/ca

Opis aktivnosti: Kroz MEIS (*Montegrin Electronic Information System*) izradiće se posebni moduli i softveri koji omogućavaju praćenje profesionalnog razvoja nastavnika/ca.

Nosilac aktivnosti: MPNI

Partner: ZZŠ

Aktivnost 3.2 Sprovođenje istraživanja o efektima licenciranja nastavnika/ca

Opis aktivnosti: ZZŠ će sprovesti istraživanja o efektima licenciranja koje su nastavnici/ce birali radi produženja licence kako bi se unaprijedio kvalitet PRNŠ, a ne samo zadovoljila forma i procedura.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Aktivnost 3.3 Obezbjedivanje sredstava za kontinuirani profesionalni razvoj nastavnika/ca na osnovu utvrđenih potreba za obukama na godišnjem nivou

Opis aktivnosti: ZZŠ svake godine planira i obezbjeđuje materijalne i finansijske preduslove za kontinuirani razvoj na osnovu prethodnih utvrđenih potreba za obukama.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Aktivnost 3.4 Sprovođenje istraživanja i praćenja primjene naučenog u nastavničkoj praksi

Opis aktivnosti: ZZŠ u saradnji sa školama kontinuirano vrše istraživanje i praćenje stečenih znanja i na osnovu toga donosi zaključke i preporuke u cilju unapređenja evaluacija ponuđenih godišnjih obuka i mjerenja njihovih efekata.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Partner: Škole

Aktivnost 3.5 Unapređivanje profesionalnog razvoja nastavnika na nivou škola sa akcentom na sjeverne i južne opštine

Opis aktivnosti: ZZŠ u cilju unapređivanja profesionalnog razvoja nastavnika kontinuirano sprovodi savjetovanje za koordinate i direktore ustanova i daje predloge za unapređenje PRNŠ-a, kako bi se formirale fokus grupe na nivou svake škole.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Aktivnost 3.6 Obučavanje nastavnika/ca za integracije ključnih kompetencija

Opis aktivnosti: Kroz ovu aktivnost povećaće se broj realizovanih seminara za nastavnike/ce u cilju integracije ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Aktivnost 3.7 Obučavanje nastavnika/nastavnica za primjenu digitalnih sadržaja u nastavi

Opis aktivnosti: U cilju povećanja digitalnih kompetencija nastavnika/ca za jednostavniju i moderniju nastavu realizovaće se obuke i seminari za nastavnike iz srednjeg opšteg obrazovanja.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Aktivnost 3.8 Organizovanje obuka za nastavnike/ce sa temama prevencije nasilja, bezbjednosti na internetu, ponašanja u vanrednim okolnostima, poštovanja ljudskih prava, održivog razvoja i očuvanja okoline

Opis aktivnosti: U cilju povećanja opsega obuka za nastavnike/ce na osnovu određenih analiza potreba škola i učenika, realizovaće se obuke na navedene teme.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Aktivnost 3.9 Obučavanje nastavnika/ca za rad sa ranjivim grupama

Opis aktivnosti: U cilju unapređenja inkluzivnog obrazovaja u gimnazijama, povećaće se broj realizovanih seminara i obuka na temu rada sa ranjivim grupama.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Aktivnost 3.10 Obučavanje nastavnika/ca za rad sa učenicima/cama sa posebnim obrazovnim potrebama

Opis aktivnosti: U cilju unapređenja inkluzivnog obrazovaja u gimnazijama, povećaće se broj realizovanih seminara i obuka na temu rada sa djecom sa posebnim obrazovnim potrebama.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Aktivnost 3.11 Jačanje pedagoško-psihološke službe u ustanovama

Opis aktivnosti: U cilju jačanja pedagoško-psiholoških službi potrebno je promijeniti normative o broju izvršilaca u pedagoško-psihološkim službama opštih srednjih škola.

Nosilac aktivnosti: MPNI

Aktivnost 3.12 Unaprijediti kapacitet rukovodećeg kadra u ustanovama

Opis aktivnosti: ZZŠ u narednom periodu će povećati broj obuka za direktore gimnazija u cilju razvoja upravljačkih kompetencija.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Aktivnost 3.13 Organizovanje obuka nastavnika/ca za podršku darovitim učenicima/ama

Opis aktivnosti: ZZŠ će u narednom periodu unaprijediti i povećati broj realizovanih seminara i obuka za nastavnike/ce u cilju jačanja podrške darovitim učenicima/ama.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Partner: MPNI

Aktivnosti 3.14 Određivanje prioriternih oblasti za obuku nastavnika/ca na osnovu izvještaja o eksternoj evaluaciji gimnazija

Opis aktivnosti: ZZŠ će odrediti prioriternu oblast i broj obuka za PRNŠ na osnovu izvještaja timova nadzornika o eksternoj evaluaciji nastavnika.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Operativni cilj 4: Unapređenje obrazovnih programa i obrazovne ponude

Unapređenje obrazovnih programa i obrazovne ponude, sprovodiće se kroz povećanje procenta učenika/ca koji pohađaju programe specijalističkih gimnazija, u odnosu na ukupan broj učenika/ca u gimnazijama. Ovaj cilj odnosi se na stalno usavršavanje i proširivanje onoga što se nudi učenicima u školama. To uključuje sve od sadržaja koji se predaju, načina na koji

se predaju, pa sve do samih programa koje škole nude. Usmjeren je i na povećanje STEM vještina i promociju STEM oblasti među učenicama.

Aktivnost 4.1 Analiza realizacije obrazovnog programa opšte gimnazije, programa specijalsitičkih gimnazija, kao i višejezične nastave

Opis aktivnosti: Kroz analize programa opšte gimnazije, programa specijalsitičkih gimnazija, kao i višejezične nastave izradiće se preporuke za unapređenje i izmjenu istih.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Aktivnost 4.2 Analiza potrebe za uvođenjem novih programa specijalističkih gimnazija (STEM gimnazija)

Opis aktivnosti: U cilju promocije STEM oblasti kao i povećanja broja kadrova analiziraće se potreba za uvođenjem novog programa specijalsitičke gimnazije - STEM gimnazije.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Partner: PMF

Aktivnost 4.3 Analiza o mogućnostima svih učenika/ca da izučavaju izborne predmete po svojoj želji

Opis aktivnosti: ZZŠ izradiće analizu o mogućnostima svih učenika/ca da izučavaju izborne predmete po svojoj želji sa preporukama za dalju primjenu.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Partneri: Škole

Aktivnost 4.4 Analiza mogućnosti realizacije izbornih predmeta online

Opis aktivnosti: ZZŠ izradiće analizu o mogućnostima svih učenika/ca da izučavaju izborne predmete online, kako bi se unaprijedile i primijenile digitalne vještine nastavnika/ca i učenika/ca.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Partneri: Škole

Aktivnost 4.5 Analiza uslova za realizaciju nastave iz jednog ili više nastavnih predmeta na francuskom, italijanskom i/ili drugim jezicima

Opis aktivnosti: ZZŠ izradiće elaborat o uslovima za realizaciju nastave iz jednog ili više nastavnih predmeta na francuskom, italijanskom i/ili drugim jezicima.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Partneri: Škole

Aktivnost 4.6 Analiza realizacije obaveznih izbornih sadržaja u gimnazijama

Opis aktivnosti: ZZŠ izradiće analizu o realizaciji obaveznih izbornih sadržaja u gimnazijama sa preporukama za dalju primjenu.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Partneri: Škole

Aktivnost 4.7 Izrada Stručnog uputstva o postupku opredjeljivanja učenika/ca za OIS (obavezne izborne sadržaje) i organizaciji OIS-a

Opis aktivnosti: ZZŠ će donijeti Stručno uputstvo o postupku opredjeljivanja učenika za OIS i organizaciji OIS-a, u cilju kvalitetnije i preciznije procedure i postupaka opredjeljivanja učenika/ca kao i jasnijih kriterijuma za sporvođenje.

Nosilac aktivnosti: ZZŠ

Aktivnost 4.8 Organizovanje Info dana u osnovnim školama radi popularizacije izučavanja STEM oblasti među djevojčicama

Opis aktivnosti: Popularizacija izučavanja STEM oblasti, posebno matematike, među djevojčicama kako bi se povećao broj djevojčica koje upisuju specijalsitičke gimnazije iz oblasti prirodnih nauka, čime bi se postigao rodni balans.

Nosilac aktivnosti: MPNI

Partneri: Civilni sektor

4. Opis aktivnosti nadležnih organa i tijela za praćenje sprovođenja Programa

Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija je zaduženo za planiranje, implementaciju i unapređenje obrazovne politike, pa samim tim i koordinacijom svih aktivnosti koje su definisane Programom razvoja opšteg srednjeg obrazovanje 2024-2026. Osnovni preduslov za realizaciju strateških ciljeva i operativnih ciljeva, definisanih Programom je dosljedno sprovođenje aktivnosti, propisanih akcionim planovima za sprovođenje programa. Po usvajanju Programa, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija će formirati Koordinaciono tijelo za praćenje sprovođenja Programa.

Glavni partner u sprovođenju Programa je Zavod za školstvo koji je zadužen za obezbjeđenje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada, razvoj, savjetodavnu podršku i istraživanja u srednjem opštem obrazovanju i u saradnji sa vaspitno-obrazovnim ustanovama radi na unapređivanju obrazovno-vaspitnog rada. Suštinski Zavod za školstvo je ključna institucija za realizaciju aktivnosti iz strateških dokumenata i akcionih planova srednjeg opšteg obrazovanja. Kako Zavod za školstvo podržava profesionalni razvoj nastavnika/ca, priprema kataloge programa profesionalnog usavršavanja nastavnika/ca i organizuje obuku direktora/ica, učestvuje u procesu eksternog utvrđivanja kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada ustanova i pruža podršku ustanovama u uspostavljanju mehanizama internog obezbjeđivanja kvaliteta gro aktivnosti će biti njihova nadležnost u saradnji sa Ministarstvom i Ispitnim centrom Crne Gore.

Ispitni centar vrši testiranje postignuća učenika/ca na kraju II ciklusa osnovne škole, eksternu provjeru znanja na kraju III ciklusa osnovne škole, kao i eksternu provjeru postignuća učenika/ca na ispitima na završetku srednjeg opšteg obrazovanja. Ispitni centar učestvuje u realizaciji aktivnosti iz Akcionog plana koje se, pored ostalog, odnose na organizaciju državnih takmičenja učenika/ca, obuku članova/ica radnih grupa koji učestvuju u pripremi ispitnih kataloga za maturalni ispit i izradu testova za polaganje maturalnog ispita.

Pored ovoga veliku ulogu u sprovođenju praćenja Programa imaju i same obrazovno-vaspitne ustanove, odnosno gimnazije i srednje mješovite škole u kojima se sprovodi program opšteg srednjeg obrazovanja, posebno u dijelu internih evaluacija, organizovanja profesionalnih razvoja nastavnika na nivou škola, organizovanjem stručnih aktiva i udruženja i sl.

Takođe, važnu ulogu u finaliziranju aktivnosti Programa imaće Nacionalni savjet za obrazovanje, koji Ministarstvu pomaže u donošenju odluka posebno u dijelu novih obrazovnih programa ili izmjena već postojećih u opštem srednjem obrazovanju što predstavlja i krajnji ishod velikog dijela aktivnosti ovog Programa.

5. Način izvještavanja i evaluacije

Program unapređivanja srednjeg opšteg obrazovanja u Crnoj Gori (2024-2026) sadrži operativne ciljeve i ključne aktivnosti potrebne za unapređivanje, osavremenjavanje i poboljšanje kvaliteta srednjeg opšteg obrazovanja u Crnoj Gori. Sprovođenje Programa ostvariće se kroz akcioni plan, koji je sastavni dio ovog dokumenta. Akcioni plan treba da sadrži detaljan pregled aktivnosti potrebnih za ostvarivanje operativnih ciljeva, kao i nosioce aktivnosti i partnere za svaku od njih, rokove za realizaciju aktivnosti, indikatore, kao i način finansiranja.

Kako bi se aktivnosti u akcionom planu, u okviru operativnih ciljeva sprovodile sa potrebnim kvalitetom i planiranom dinamikom, potrebno je formirati koordinaciono tijelo koje će, pored predstavnika Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, činiti i predstavnici Zavoda za školstvo, Ispitnog centra i škola iz sjeverne i južne regije (po jedan predstavnik) i centralne regije (dva predstavnika). Tijelo će biti formirano odmah nakon donošenja Programa, ukupan broj članova i članica Tijela je devet (9). Koordinaciono tijelo će analizirati ostvarivanja planiranog na kvartalnom nivou i učestvovati u pripremi godišnjih izvještaja o realizaciji akcionog plana. Izvještaj o realizaciji aktivnosti iz Akcionog plana na kraju kalendarske godine upućuje se Vladi Crne Gore na usvajanje. Izvještaj će se objavljivati na veb stranici Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija i nadležnih ustanova i institucija. Za evaluaciju Programa razvoja srednjeg opšteg obrazovanja u cjelini sprovešće se interna ex-post evaluacija. Dodatna sredstva za evaluaciju Programa nijesu potrebna.

Sprovođenje aktivnosti podrazumijeva pristup podjele nadležnosti između resornih institucija i obrazovnih ustanova i njihovu koordinaciju. Takođe, proces implementacije podržava neophodnost stalnog dijaloga i saradnje sa roditeljima učenik/ca (savjetima roditelja u gimnazijama) i predstavnicima NVO sektora.

Dakle, Akcioni plan predstavlja polazište za kontinuiran proces monitoringa ciljeva Programa i izradu godišnjeg izvještaja o dinamici realizacije Programa, što će omogućiti revidiranje pojedinih elemenata Akcionog plana i njegovo unapređenje.

Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija u saradnji s partnerima, na godišnjem nivou će razmatrati realizaciju aktivnosti i izvještavati Vladu o realizaciji Programa, odnosno Akcionog plana.

6. AKCIONI PLAN PROGRAMA RAZVOJA OPŠTEG SREDNJEG OBRAZOVANJA U CRNOJ GORI 2024-2026 SA PROCJENOM TROŠKOVA³⁶

OPERATIVNI CILJ 1: Unapređenje propisa koji se odnose na gimnazijsko obrazovanje

OPERATIVNI CILJ 1.		Unapređenje propisa vezanih za gimnazijsko obrazovanje				
Indikator učinka	Početna vrijednost	Ciljana vrijednost do kraja 2025. godine	Ciljana vrijednost do kraja 2026.			
Broj izmijenjenih akata	0	6	8			
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 2024-2026.	Nadležne institucije	Indikator rezultata	Datum početka	Planirani datum završetka	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja
1.1. Usaglašavanje Pravilnika o upisu na studije sa sadržajem maturalnog ispita	MPNI Univerziteti	Unaprijeđen odgovarajući pravilnik o upisu na studije i usvojen od nadležnog organa	III kvartal 2024.	IV kvartal 2025.	Redovne aktivnosti	/
1.2. Izrada Predloga Zakona o gimnaziji i ostalih legislativa koje se	MPNI Zavod za školstvo, IC	Usvojene izmjene Zakona	II kvartal 2024.	I kvartal 2025.	Redovne aktivnosti	/

³⁶ Zbog specifičnosti sistema obrazovanja, rezultati promjena ne mogu biti brzo vidljivi i nije moguće sve indikatore definisati preko procenata ili brojeva.

odnose na maturski ispit	o gimnaziji i prateći pravilnici			
1.3. Izrada Pravilnika o profesionalnom razvoju nastavnika i Smjernice za relaizaciju online obuka	ZZŠ MPNI	Usvojen Pravilnik o profesionalnom razvoju nastavnika Izrađene Smjernice za realizaciju online obuka	I kvartal 2024. II kvartal 2026.	Redovne aktivnosti /
1.4. Izrada Pravilnika o pedagoškoj evidenciji	MPNI	Usvojen Pravilnik o pedagoškoj evidenciji (Izmjene objavljene u „Službenom listu”)	I kvartal 2025. IV kvartal 2025.	Redovne aktivnosti /
1.5. Izrada Pravilnika o ocjenjivanju znanja učenika gimnazije	MPNI	Usvojen Pravilnik o pedagoškoj evidenciji i ocjenjivanju (Izmjene objavljene u „Službenom listu”)	I kvartal 2025. II kvartal 2026.	Redovne aktivnosti /
1.6. Izrada Predloga Opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju	MPNI	Usvojen Predlog Opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju	II kvartal 2024. IV kvartal 2024.	Redovne aktivnosti /

OPERATIVNI CILJ 2: Unapređenje kvaliteta nastave i učenja

OPERATIVNI CILJ 2.	Unapređenje kvaliteta nastave i učenja				
	Indikator učinka	Početna vrijednost	Ciljana vrijednost do kraja 2025. godine	Ciljana vrijednost do kraja 2026. godine	
Procenat učenika/ca čija su postignuća na maturskom ispitu iz CSBH jezika i književnosti i stranog jezika vrednovana ocjenom (1) i (2) umanjena za 1% na godišnjem nivou (CSBH), odnosno 0,5% za engleski jezik.	CSBH – Ocjena 1 – 10,47% Ocjena 2 – 31,55% Engleski jezik – ocjena 1 – 1,36% ocjena 2 – 15,19%	CSBH – Ocjena 1 – 10,47% Ocjena 2 – 31,55% Engleski jezik – ocjena 1 – 1,36% ocjena 2 – 15,19%	CSBH – Ocjena 1 – 9,47% Ocjena 2 – 30,55% Engleski jezik – ocjena 1 – 1,36% ocjena 2 – 15,19%	CSBH – Ocjena 1 – 8,47% Ocjena 2 – 29,55% Engleski jezik – Ocjena 1 – 0,86% Ocjena 2 – 14,69%	
Procenat učenika/ca čija su postignuća na maturskom ispitu iz CSBH-a i engleskog jezika vrednovana ocjenom (4) i (5) povećan za 0,5% na godišnjem nivou.	CSBH – Ocjena 4 – 10,93% Ocjena 5 – 2,13% Engleski jezik – Ocjena 4 – 28,2% Ocjena 5 – 21%	CSBH – Ocjena 4 – 10,93% Ocjena 5 – 2,13% Engleski jezik – Ocjena 4 – 28,2% Ocjena 5 – 21%	CSBH – Ocjena 4 – 10,53% Ocjena 5 – 2,63% Engleski jezik – Ocjena 4 – 28,7% Ocjena 5 – 21,5%	CSBH – Ocjena 4 – 11,03% Ocjena 5 – 3,13% Engleski jezik – Ocjena 4 – 29,2% Ocjena 5 – 22%	
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 2024-2026		Nadležne institucije	Indikator rezultata	Datum početka	Planirani datum završetka
					Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti
					Izvor finansiranja

2.1. Analiza efekata eksterne evaluacije rada ustanova	Zavod za školstvo	Pripremljen izvještaj o realizaciji preporuka Zavoda za školstvo u ustanovama Urađen plan unapređenja kvaliteta rada ustanova, u skladu s izvještajem	III kvartal 2024.	IV kvartal 2026.	Redovne aktivnosti	/
		Realizovane obuke školskih timova za internu evaluaciju, pet škola na godišnjem nivou Urađena analiza izvještaja procesa samoevaluacije u obrazovno-vaspitnim ustanovama Realizovana savjetovanja o-v ustanova na regionalnom principu	III kvartal 2024.	IV kvartal 2026.	Redovne aktivnosti	682, 00
2.2. Jačanje kapacitete škola za sprovođenje interne evaluacije	Zavod za školstvo					
2.3. Analiza rezultata maturalnog ispita (na godišnjem nivou)	Zavod za školstvo Ispitni centar	Sprovedena analiza rezultata maturalnog ispita i postignuća učenika/ca iz predmeta mature tokom školovanja Pripremljene preporuke školama Pripremljen plan podrške školama u unapređenju rezultata maturalnog ispita	III kvartal 2024.	IV kvartal 2025.	Redovne aktivnosti	/
2.4. Unapređenje mehanizama za utvrđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitanog rada u školama i praćenje izvještaja škola o vaspitnim mjerama u cilju prevencije i rane intervencije	Zavod za školstvo	Unaprijeđena Metodologija i protokoli za utvrđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitanog rada ustanova/škola; praćenje izvještaja škola o vaspitnim mjerama u cilju prevencije i rane intervencije	III kvartal 2024.	IV kvartal 2026.	Redovne aktivnosti	/

2.5. Priprema specifikacije nedostajućih nastavničkih sredstava i opreme za laboratorije i kabinete sa fokusom na prirodne grupe predmeta po školama	MPNI Zavod za školstvo	Urađene specifikacije	I kvartal 2024.	IV kvartal 2024.	Redovne aktivnosti	/
2.6. Priprema plana nabavke nastavnih sredstava i opreme i obezbijediti sredstava	MPNI	Urađen plan nabavke opreme i obezbjeđenje sredstava na osnovu specifikacije	I kvartal 2024.	II kvartal 2024.	Redovne aktivnosti	/
2.7. Opremanje škola nastavnim sredstvima i opremom	MPNI	Opremljene škole	III kvartal 2024.	IV kvartal 2024.	Redovne aktivnosti	736 000,00
2.8. Opremanje škola namještajem	MPNI	Opremljene škole	III kvartal 2024.	IV kvartal 2024.	Redovne aktivnosti	495 000,00
2.9. Organizovanje obuke za škole za pripremu projekata finansiranih iz EU i drugih fondova	MPNI Zavod za školstvo	Broj organizovanih obuka, broj uključenih škola, broj obučanih nastavnika	II kvartal 2025.	IV kvartal 2026.	Redovne aktivnosti	20.000
2.10. Prilagođavanje nastavnog procesa razvoju ključnih kompetencija kod učenika/ca	Zavod za školstvo Škole	Broj organizovanih obuka na temu integracije ključnih kompetencija Broj obučanih nastavnika/ca	IV kvartal 2024.	IV kvartal 2026.	Redovne aktivnosti	682,00
2.11. Unaprijeđenje kvaliteta praćenja i ocjenjivanja postignuća učenika/ca	Zavod za školstvo/škole MPNI	Veće podudaranje ocjena na maturi i zaključnih ocjena na nivou škole Broj realizovanih obuka za nastavnike/ce na temu ocjenjivanja učenika/ca	IV kvartal 2024.	IV kvartal 2026.	Redovne aktivnosti	682,00

2.12. Unaprijeđivanje koncepta ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje/međupredmetne teme	Zavod za školstvo	Unaprijeđeni koncepti ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje/međupredmetne teme	I kvartal 2026	IV kvartal 2026	Redovne aktivnosti
					/

OPERATIVNI CILJ 3: Unapređenje profesionalnog razvoja nastavnika/ca

OPERATIVNI CILJ 3					
Unapređenje profesionalnog razvoja nastavnika					
Indikator učinka	Početna vrijednost	Ciljana vrijednost do kraja 2025. godine		Ciljana vrijednost do kraja 2026. godine	
Povećano učešće nastavnika u profesionalnom razvoju za 5% na godišnjem nivou	41,41%	46,41%		56,41%	
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 2024-2026	Nadležne institucije	Indikator rezultata	Datum početka	Planirani datum završetka	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti Izvor finansiranja
3.1. Unapređenje informacionog sistema modulima/softverima koji omogućavaju praćenje profesionalnog razvoja nastavnika/ca	MPNI Zavod za školstvo	U procesu izrada IS-Dostupni podaci	II kvartal 2024.	IV kvartal 2024.	/
3.2. Sprovođenje istraživanja o efektima licenciranja nastavnika/ca	Zavod za školstvo	Sprovedeno istraživanje o efektima licenciranja koje su nastavnici/ce birali radi produženja licence	III kvartal 2024	IV kvarta 2024	/
3.3. Obezbeđenje sredstava za kontinuirani profesionalni razvoj nastavnika/ca, na osnovu utvrđenih potreba za obukama na godišnjem nivou	Zavod za školstvo	Broj realizovanih seminara	III kvartal 2024.	IV kvarta 2024	Redovne aktivnosti 12 000,00

3.4. Sprovedenje istraživanja i praćenja primjene naučenog u nastavničkoj praksi	Zavod za školstvo Škole	Rezultati istraživanja Odsjeka za razvoj - zaključci i preporuke na osnovu istraživanja- unapređenje evaluacije obuka i mjerenje efekata; Rezultati eksternog istraživanja Kancelarije UNICEF-a u CG	III kvartal 2024.	IV kvartal 2024.	Redovne aktivnosti	/
3.5. Unapređivanje profesionalnog razvoja nastavnika/ca na nivou škole	Zavod za školstvo	Broj održanih savjetovanja za koordinateure i direktore ustanova. Predlozi za unapređenje PRNŠ-a fokus grupe	III kvartal 2024.	IV kvartal 2026.	Redovne aktivnosti	/
3.6. Obučavanje nastavnika/ca za integraciju ključnih kompetencija	Zavod za školstvo	Broj realizovanih seminara	I kvartal 2024.	IV kvartal 2026.	Redovne aktivnosti	682,00
3.7. Obučavanje nastavnika/ca za primjenu digitalnih sadržaja u nastavi	Zavod za školstvo	Broj realizovanih seminara/broj polaznika obuka	I kvartal 2024.	IV kvartal 2026.	Redovne aktivnosti	682,00
3.8. Organizovanje obuka za nastavnike/ce sa temama prevencije nasilja, bezbjednosti na internetu, ponašanja u vanrednim okolnostima, poštovanju ljudskih prava, održivi razvoj i očuvanje okoline	Zavod za školstvo	Broj realizovanih seminara/ broj polaznika obuka	I kvartal 2024.	IV kvartal 2026.	Redovne aktivnosti	682,00
3.9. Obučavanje nastavnika/ca za rad sa ranjivim grupama	Zavod za školstvo	Broj realizovanih seminara/ broj polaznika obuka	I kvartal 2024.	IV kvartal 2026.	Redovne aktivnosti	682,00
3.10. Obučavanje nastavnika/ca za rad sa učenicima/cama sa posebnim obrazovnim potrebama	Zavod za školstvo	Broj realizovanih seminara/ broj polaznika obuka iz srednjeg opšteg obrazovanje	I kvartal 2024.	IV kvartal 2026.	Redovne aktivnosti	/

3.11. Jačanje pedagoško-psihološke službe u ustanovama	MPNI	Promijenjeni normativi o broju izvršilaca u pedagoško-psihološkim službama Zapošljavanje novog kadra	I kvartal 2025.	IV kvartal 2026.	Redovne aktivnosti	20.000,00
3.12. Unapređenje kapaciteta rukovodećeg kadra u ustanovama	Zavod za školstvo	Broj obuka za direktore škola	III kvartal 2024.	IV kvartal 2026.	Redovne aktivnosti	682,00
3.13. Organizovanje obuka nastavnika/ca za podršku darovitim učenicima	Zavod za školstvo MPNI	+Broj realizovanih seminara	I kvartal 2025.	IV kvartal 2025	Redovne aktivnosti	682,00
3.14. Određivanje prioriternih oblasti za obuku nastavnika na osnovu izvještaja o eksternoj evaluaciji gimnazija	Zavod za školstvo MPNI	Broj obuka za profesionalni razvoj nastavnika organizovanih na osnovu izvještaja timova nadzornika	IV kvartal 2024.	IV kvartal 2026.	Redovne aktivnosti	682,00

OPERATIVNI CILJ 4: Unapređenje obrazovnih programa i obrazovne ponude

Unapređenje obrazovnih programa i obrazovne ponude					
OPERATIVNI CILJ 4.		Ciljana vrijednost do kraja 2026. godine			
Indikator učinka	Početna vrijednost	Ciljana vrijednost do kraja 2025. godine		Ciljana vrijednost do kraja 2026. godine	
Povećan procenat učenika koji pohađaju programe specijalističkih gimnazijama u odnosu na ukupan broj učenika u gimnazijama	2,3%	3%		5%	
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 2024-2026.	Nadležne institucije	Indikator rezultata		Planirani datum završetka	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti Izvor finansiranja

4.1. Analiza realizacije obrazovnog programa opšte gimnazije i programa specijalističkih gimnazija, kao i višejezične nastave u gimnazijama	Zavod za školstvo	Sprovedena analiza opšte gimnazije Sprovedena analiza matematičke gimnazije Sprovedena analiza filološke gimnazije Sprovedena analiza sportske gimnazije Sprovedena analiza dvojezične nastave u gimnazijama Izrađene preporuke za unapređenje	III kvartal 2024	I kvartal 2025	Redovne aktivnosti	/
4.2. Analiza potrebe za uvođenjem novih programa specijalističkih gimnazija (STEM gimnazija)	Zavod za školstvo/PMF	Izrađena analiza potreba za uvođenjem programa STEM gimnazije	III kvartal 2025.	IV kvartal 2026.	Redovne aktivnosti	/
4.3. Analiza o mogućnostima svih učenika iz Crne Gore da izučavaju izborne predmete po svojoj želji	Zavod za školstvo/ gimnazije	Izrađena analiza sa preporukama	III kvartal 2025.	IV kvartal 2026.	Redovne aktivnosti	/
4.4. Analiza mogućnosti realizacije izbornih predmeta online	Zavod za školstvo/ gimnazije	Izrađena analiza sa preporukama	III kvartal 2025.	IV kvartal 2026.	Redovne aktivnosti	/
4.5. Analiza uslova za realizaciju nastave iz jednog ili više nastavnih predmeta na francuskom, italijanskom ili drugim jezicima	Zavod za školstvo/ gimnazije	Izrađen elaborat o uslovima Dio nastave se izvodi i na drugim jezicima	III kvartal 2025.	IV kvartal 2026.	Redovne aktivnosti	/
4.6. Analiza realizacije obaveznih izbornih sadržaja u gimnazijama	Zavod za školstvo/ gimnazije	Izrađena analiza sa preporukama	III kvartal 2025.	IV kvartal 2026.	Redovne aktivnosti	/
4.7. Izrada Stručnog uputstva o postupku opredjeljivanja učenika za OLS (obavezne izborne sadržaje) i organizaciji OLS	Zavod za školstvo	Usvojeno i objavljeno Stručno uputstvo, distribuirana gimnazijama	IV kvartal 2024	II kvartal 2025.	Redovne aktivnosti	/

.Informacija za javnost o ciljevima i očekivanim učincima programa u skladu sa Komunikacionom strategijom Vlade Crne Gore

Program razvoja opšteg srednjeg obrazovanja u Crnoj Gori za period 2024-2026. godine osmišljen je s ciljem unapređenja procesa nastave i učenja na nivou gimnazijskog obrazovanja, koji pohađa oko 30% srednjoškolske populacije u Crnoj Gori, a koji zahtijevaju postavljanje sistema komunikacije interno u samom sistemu obrazovanja, kao i eksterno prema javnosti, medijima, zainteresovanim stranama i opštoj javnosti.

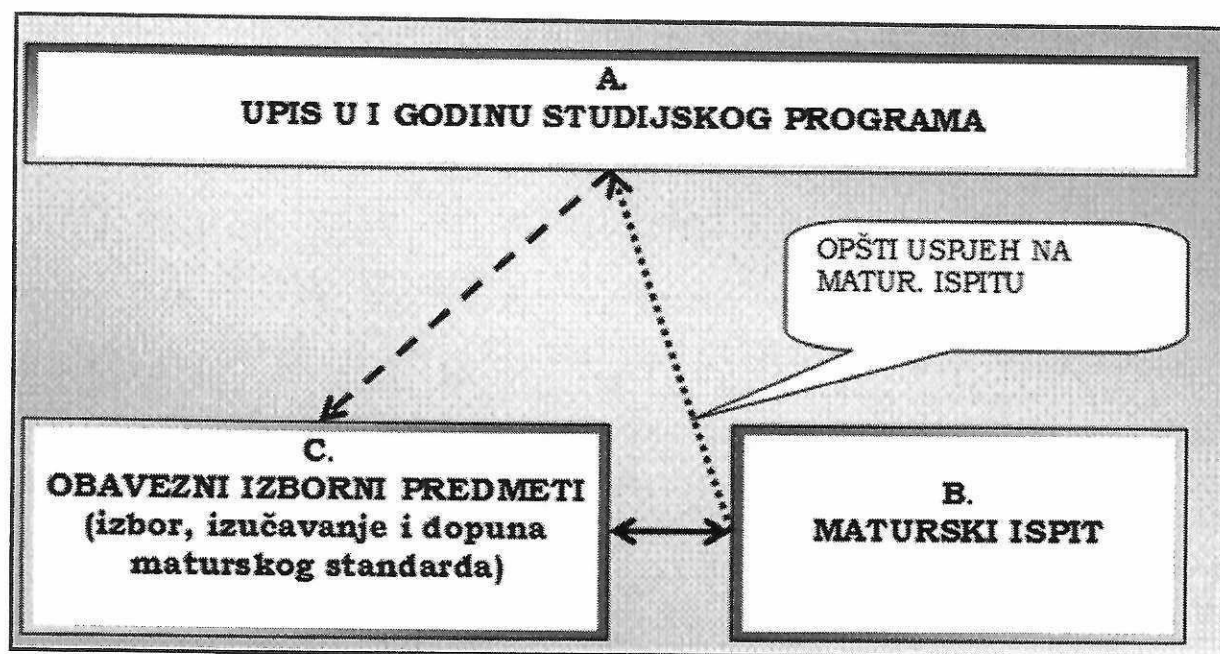
Stoga u ovom segmentu navešćemo ključne poruke i ciljne grupe kojima su te poruke namijenjene, zatim alate komunikacije, a sve u cilju postizanja punog efekta planiranih aktivnosti kroz jasnu i punu informisanost ukupne javnosti.

KLJUČNA OPŠTA PORUKA PROGRAMA: Gimnazije su vodeće obrazovne institucije

SPECIFIČNE PORUKE PROGRAMA:

- ✓ Program promoviše opšte srednje obrazovanje. Ključna poruka Programa je ***Gimnazije su stvaraoci budućih kreatora razvoja crnogorskog društva.*** Ova poruka će biti usjerena prema roditeljima i učenicima/cama osnovnih škola koji žele da nastave svoje obrazovanje, univerzitetima i akademskoj zajednici.
- ✓ Gimnazije pružaju mladom čovjeku personalizovano, stimulativno i inkluzivno okruženje za učenje i razvoj, a ključna poruka je da ***Gimnazijalci imaju bolju prohodnost ka visokom obrazovanju.*** Ova poruka će biti usmjerena mladim ljudima koji žele da steknu akademsko znanje i široj javnosti kojoj želimo da prenesemo značaj opšteg srednjeg obrazovanja za svakog pojedinca.
- ✓ Novi zakonski okvir za gimnazije nastavnicima/cama daje zapaženiju ulogu u crnogorskom obrazovnom sistemu a ključna poruka je ***Nastavnici/ce gimnazija kreiraju buduće akademske građane Crne Gore.*** Ova poruka će biti usmjerena na buduće i sadašnje prosvjetne radnike, mlade ljude i svršene studente koji žele da rade u opštem srednjem obrazovanju. Informisaćemo ih mogućnostima profesionalnog razvoja i mentorstvo.
- ✓ Program predviđa uvođenje novih obrazovnih programa STEM gimnazija u cilju povećanja matematičke pismenosti i promocije prirodnih nauka među učenicima, posebno među djevojčicama. ***Nove STEM gimnazije biće obrazovne institucije koje pokreću inovacije, inkluzivnost i održivi razvoj u Crnoj Gori kroz znanja i znatiželju djece o prirodi i prirodnim procesima.***

Tokom ciklusa planiranja i sprovođenja strateškog dokumenta, komuniciranje planiranih aktivnosti sastavni je dio faze sprovođenja i podrazumijeva sprovođenje različitih kampanja, obuka, PR aktivnosti, izradu informativnih brošura, publikacija-analiza, s ciljem afirmisanja važnosti unapređenja gimnazijskog obrazovanja u Crnoj Gori. Značaj u informisanju ciljnih grupa, odnosno sadašnjih i potencijalnih učenika/ca opšteg srednjeg obrazovanja, kao i ukupne javnosti, planira se putem web stranice, portala i društvenih mreža Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, Zavoda za školstvo, Ispitnog centra Crne Gore, srednjih škola-gimnazija i svih koji budu uključeni u realizaciju i impementaciju ovog Programa.

Slika 1. Povezanost A-B-C

Ispitni katalogi za polaganje maturalnog ispita napravljeni su na osnovu predmetnih programa obaveznog predmeta i obaveznog izbornog predmeta koji služi za dopunu maturalnog standarda.

Pravilnikom o polaganju maturalnog ispita definisano je da učenik/ca može da polaže samo predmet za koji je ispunio/la maturalni standard, a maturalni standard se dopunjava izučavanjem odgovarajućeg obaveznog izbornog predmeta.

Ova povezanost je dvosmjerna i korektno riješena.

Povezanost B-A

Za upis na osnovne studije UCG vrednuje se³⁸ uspjeh na maturalnom ispitu. *Uzima se u obzir samo opšti uspjeh postignut na maturalnom ispitu bez obzira na sadržaj, odnosno – bez obzira koja dva predmeta je učenik birao da polaže na maturalnom ispitu.*

Pokazuje se slabost odredbe da se vrednuje samo opšti uspjeh na maturalnom ispitu bez obzira na njegov sadržaj, jer je očigledno da učenici/ce koji/e polože sa odličnim ocjenama različite predmete na maturalnom ispitu nijesu jednako osposobljeni za nastavak školovanja na različitim fakultetima, na primjer: Elektrotehničkom i na Pravnom fakultetu, iako imaju jednak broj bodova koji se uzimaju u obzir prilikom vrednovanja za upis na ova dva fakulteta.

Prema tome, *odredba Pravilnika (o upisu na fakultet) da se vrednuje opšti uspjeh na maturalnom ispitu bez obzira na njegov sadržaj nepovoljno utiče na:*

- *kvalitet upisa na fakultet (A),*

³⁸ Zakon o visokom obrazovanju („Sl. list CG”, br. 44/14, 52/14, 47/15, 40/16, 42/17, 71/17, 55/18, 03/19, 17/19, 47/19, 72/19) - čl. 93, stav 2, tačka 2

Pravilnik o bližim uslovima, kriterijumima i postupku upisa u prvu godinu osnovnih studija UCG, Bilten UCG, br. 432/18 – čl. 11 i čl. 12

- *kvalitet maturalkog ispita (B) i*
- *kvalitet izbora i izučavanja obaveznih izbornih predmeta (C).*

Povezanost A-C

Kao što je već navedeno, nepovoljnosti povezanosti B-A izuzetno loše djeluju na segment C – izbor i izučavanje obaveznih izbornih predmeta. Učenici/ce, prilagođavajući se postojećim odredbama pravilnika o upisu na fakultet, odlično osjećaju razlike u zahtjevnostima pojedinih predmeta i većinom se opredjeljuju za polaganje maturalkog ispita iz društveno-jezičke grupe predmeta. Zbog toga se opredjeljuju za obavezne izborne predmete kojima će dopuniti maturalski standard iz te grupe predmeta, iako određeni broj učenika želi da upiše tehničke ili Prirodno-matematički fakultet.

Izbor i kvalitet izučavanja obaveznih izbornih predmeta u gimnaziji je direktno uslovljena unapređivanjem povezanosti A-B.

Pošto učenik/ca bira obavezne izborne predmete kojima dopunjava maturalski standard, onda je očigledno da se unapređivanjem povezanosti A-B može znatno poboljšati ova povezanost (A-C) i bitno unaprijediti kvalitet:

- izbora i izučavanja obaveznih izbornih predmeta
- maturalkog ispita
- konkurencije za upis u I godinu studijskog programa.